

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikaapat na Markahan – Modyul 1: Sarili at Kapuwa Ko, Pahahalagahan Ko

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaapat na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Modyul 1: Sarili at Kapuwa Ko, Pahahalagahan Ko
Unang Edisyon, 2019

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Mga Bumuo ng ADM Modyul		
Mga Manunulat:	Josephine Bruselas-Mien Lea B. Perez	Agnes Dejuras-Nocos Jessica Abanto-Pura
Konsultant:	Mary Jean B. Brizuela Dollie G. Franche	Sheila C. Bulawan Irene F. Yazon
Tagaguhit:	Jed T. Adra	
Naglayout:	Jeffrey B. Sape Ana Lisa M. Mesina	John Claude R. Caunca
Mga Tagapamahala:	Gilbert T. Sadsad Grace U. Rabelas Jily I. Rocas	Francisco B. Bulalacao Lailanie R. Lorico Merlita B. Camu

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region V

Office Address: Regional Center Site, Rawis, Legazpi City 4500

Contact: 0917-178-1288

E-mail Address: region5@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikaapat na Markahan – Modyul 1:
Sarili at Kapuwa Ko,
Pahahalagahan Ko**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anomang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang buhay mo ay ang pinakamagandang biyayang kaloob sa iyo ng Diyos. Bukod sa iyong sarili ay biniyayaan ka rin ng makakasama mo sa pagtuklas ng kahalagahan ng Kaniyang mga nilikha, ang iyong kapuwa. Ikaw at ang iyong kapuwa ay may pananagutan na mapahalagahan ang lahat ng Kaniyang nilikha. Paano mo kaya ipakikita ang pagpapahalaga sa iyong sarili at kapuwa?

Sa modyul na ito inaasahang:

- Napahahalagahan ang lahat ng mga likha: may buhay at mga materyal na bagay
- sarili at kapwa-tao

Subukin

Panuto: Lagyan ng **tsek (√)** ang patlang kung ang gawaing nabanggit ay nagpapakita ng pagpapahalaga sa sarili at kapuwa. Lagyan naman ng **ekis (X)** kung hindi.

- _____ 1. Hindi kumakain sa tamang oras upang matapos agad ang gawain.
- _____ 2. Nagpupuyat dahil sa paglalaro ng *mobile games*.
- _____ 3. Maligo agad pagkatapos maglaro ng *basketball*.
- _____ 4. Magpahinga matapos maglinis ng bahay.
- _____ 5. Kumunsulta sa doktor kapag may karamdaman.

- _____6. Bigyan ng pagkain ang kaklaseng walang baon.
- _____7. Huwag pansinin ang kapatid na nadapa sa daan.
- _____8. Pagpapaalala sa mga kaibigan na ingatan ang kanilang kalusugan.
- _____9. Himukin ang kapuwa na piliin ang mga masusustansyang pagkain.
- _____10. Balewalain at huwag gamutin ang mga sugat sa katawan.

Aralin**1****Sarili at Kapuwa Ko,
Pahahalagahan Ko**

Ang buhay ay pinakadakilang kaloob ng Diyos sa atin kung kaya't dapat natin itong pahalagahan at ingatan. Inaasahan ng Lumikha na alagaan ang lahat ng Kaniyang nilikha na may buhay. Sa bawat oras at pagkakataon ay dapat mapahalagahan ang buhay na ipinagkaloob ng Diyos sa iyo at iyong kapuwa.

Sa pag-aaral mo sa modyul na ito, matututunan mong isapuso at isabuhay ang kahalagahan ng pagmamahal sa buhay na nilikha Niya. Matutuklasan mo rin ang mga pananagutan mo sa iyong sarili at sa iyong kapuwa.

Teka muna! Bago mo tuluyang tuklasin ang araling ito, iyong balikan ang natutunan mo sa nakaraang aralin.

Balikan

Natutunan mo na ang wastong pagtatapon ng basura ay nagpapanatili ng kalinisan at kaayusan ng kapaligiran. Ngayon, subukin mong sagutan ang gawain sa ibaba.

Panuto: Iguhit sa patlang ang **bituin** (☆) kung ang pahayag ay nagsasaad ng tamang gawi sa pagtatapon ng basura at **ekis (X)** kung mali.

- _____ 1. Itinatapon sa kalsada ang basura kapag walang nakakakita.
- _____ 2. Ibinabaon sa lupa ang mga basurang nabubulok upang maging pataba o abono.
- _____ 3. Nagsusunog ng basura upang maiwasan ang pagdami nito.
- _____ 4. Nire-*recycle* ang mga patapong bagay na maaari pang mapakinabangan.
- _____ 5. Pag*dispose* ng mga basurang nabubulok sa *compost pit*.
- _____ 6. Nakikilahok sa kampanya ukol sa pagbubukod-bukod ng basurang nabubulok at di-nabubulok.
- _____ 7. Pinaghahalo ang lahat ng uri ng basura sa isang lalagyan.
- _____ 8. Ginagawang *bag* ang mga *plastic sachet* ng *shampoo* o *juice*.
- _____ 9. Nagtatapon ng maliliit na basura sa kanal o sapa tulad ng balat ng kendi.

- ____10. Pinagsasama-sama ang mga delikadong basura tulad ng basag na bote, salamin, lumang baterya sa hiwalay na lalagyan.

Tuklasin

Sino kaya ang tutularan mo sa kuwentong ito? Alamin at tuklasin mo.

“Anak, aalis na ako. Huwag kang lalabas ng bahay kasi bawal sa mga batang katulad mo,” paaala ng nanay ni Pina bago pumasok sa trabaho.

“Opo Inay, ingat po lagi. Ito po ang *facemask* at *alcohol* para hindi ninyo po makalimutan,” pag-aalala ni Pina.

Bago sinisimulan ni Pina ang pag-aaral ng kaniyang *modules*, inihahanda muna niya ang kaniyang sarili. Maagang naliligo kasunod ang pag-aalmusal. Magsisipilyo rin muna bago pumasok sa kaniyang kuwarto. Bago hawakan ang *modules*, lagi siyang gumagamit ng *hand sanitizer*. Pagkatapos naman, maingat niyang itinatago ang mga kagamitan sa pag-aaral at muling gagamitin ang *hand sanitizer* o *alcohol*.

Lumipas ang maghapon. Habang nagpapahinga si Pina narinig niyang tinatawag ang kaniyang pangalan.

“Pina, tara maglaro na tayo.” tawag sa kaniya ni Dina.

“Dina, bawal daw muna tayo lumabas ng bahay may pandemya pa,” pahayag ni Pina.

“Sandali lang naman tayo, halika na!” pagpupumilit ni Dina.

“Dina, baka mahawaan tayo ng *virus*. Gusto mo bang magkasakit tayo? Naku! Kapag nagkasakit tayo, mag-aalala ang mga magulang natin. Baka mahawaan din natin ang kapamilya at iba pang mahal natin sa buhay,” paliwanag ni Pina.

“Tama ka Pina, nakakatakot nga magkasakit. Dapat nating ingatan ang ating sarili gayundin ang mga taong nagmamahal sa atin.” tugon ni Dina.

“Sa susunod na lang tayo maglalaro Dina, ingat ka palagi,” paalala ni Pina.

“Ikaw din Pina, ingat din!” pagpapaalam ni Dina.

Ngayong nakilala mo na ang mga bata sa kuwento, sagutin ang mga tanong sa sagutang papel.

1. Ano-ano ang mga gawaing ipinakita ni Pina upang maingatan ang sarili laban sa *virus*?
2. Mula sa mga gawaing ipinakita ni Pina, ano ang kaniyang pinapahalagahan?
3. Alin sa mga gawi niya ang katulad din ng iyong ginagawa?
4. Kung ikaw si Dina, susundin mo rin ba ang mga payo ni Pina? Bakit?
5. Mahalaga bang ingatan ang sarili at kapuwa-tao? Bakit?

Suriin

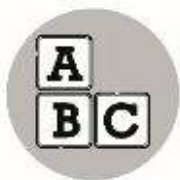
Ang Diyos ang naglikha ng lahat-Siya ang Tagapaglikha, Taga-disenyo, at ang Maykapangyarihan sa lahat. Nilikha at dinisenyo ng Diyos ang lahat at inihayag Niya na ang lahat ng ito ay mabuti. Isa sa pinakadakilang nilikha Niya ay ang tao na pinagkalooban ng buhay. Ibig ng Diyos na ialay natin ito sa ating kapuwa o sa ibang buhay na kaniyang nilikha.

Handog ng Diyos ang iyong buhay kung kaya’t nararapat mo itong pahalagahan, ingatan, at alagaan. Naipakikita ang pagpapahalaga sa sarili kapag ang mga kilos at ginagawa mo ay para sa iyong kabutihan at katiwasayan. Ang halimbawa nito ay

ang wastong pag-aalaga sa iyong kalusugan at katawan. Naipapakita ito sa pamamagitan ng tamang pamamahinga kapag napapagod, pag-inom ng gatas, pagkain ng mga masustansiyang pagkain, regular na pag-eehersisyo, pagpapanatiling malinis ng katawan, at iba pa. Maaaring maging sanhi ng karamdaman ang kapabayaan at hindi pag-aalaga sa sarili.

Bukod sa sarili ay dapat mo ring pahalagahan ang iyong kapuwa dahil katulad mo, siya ay nilikha rin ng Diyos. Maipakikita mo ang pagpapahalaga sa iyong kapuwa sa pamamagitan ng pagmamalasakit sa kanila. Ang pagtulong sa kapuwa sa oras ng pangangailangan, pagdamay sa kanila kapag may problema o sa panahon ng kalungkutan, pagbabahagi ng iyong biyaya sa mga kapus-palad o biktima ng kalamidad tulad ng bagyo, lindol, at baha ay ilan lamang sa mga kilos na nagpapakita nito. Ang pagpapaalala rin sa kanila na pag-ingatan ang kanilang kalusugan at buhay ay pagpaparamdam ng pagmamalasakit at pagmamahal sa kapuwa.

Kinalulugdan ng Diyos ang taong may pagpapahalaga sa buhay na ipinagkaloob Niya – ang iyong sarili at kapuwa-tao. Ang pagpapahalaga sa sarili at kapuwa-tao ay patunay ng pagmamahal at paggalang sa Diyos na may likha nito.

Pagyamanin

Gawain 1

Nakatala sa ibaba ang halimbawa ng mga gawaing ginagawa para sa pagpapahalaga sa sarili. Alin dito ang iyong mga ginagawa? Piliin at isulat ang kaugnay na bilang sa loob ng puso.

1

Kumakain ako ng prutas at gulay.

2

Gumagamit ako ng kapote o payong kapag umuulan.

3

Madalas ako mag-ehersisyo.

4

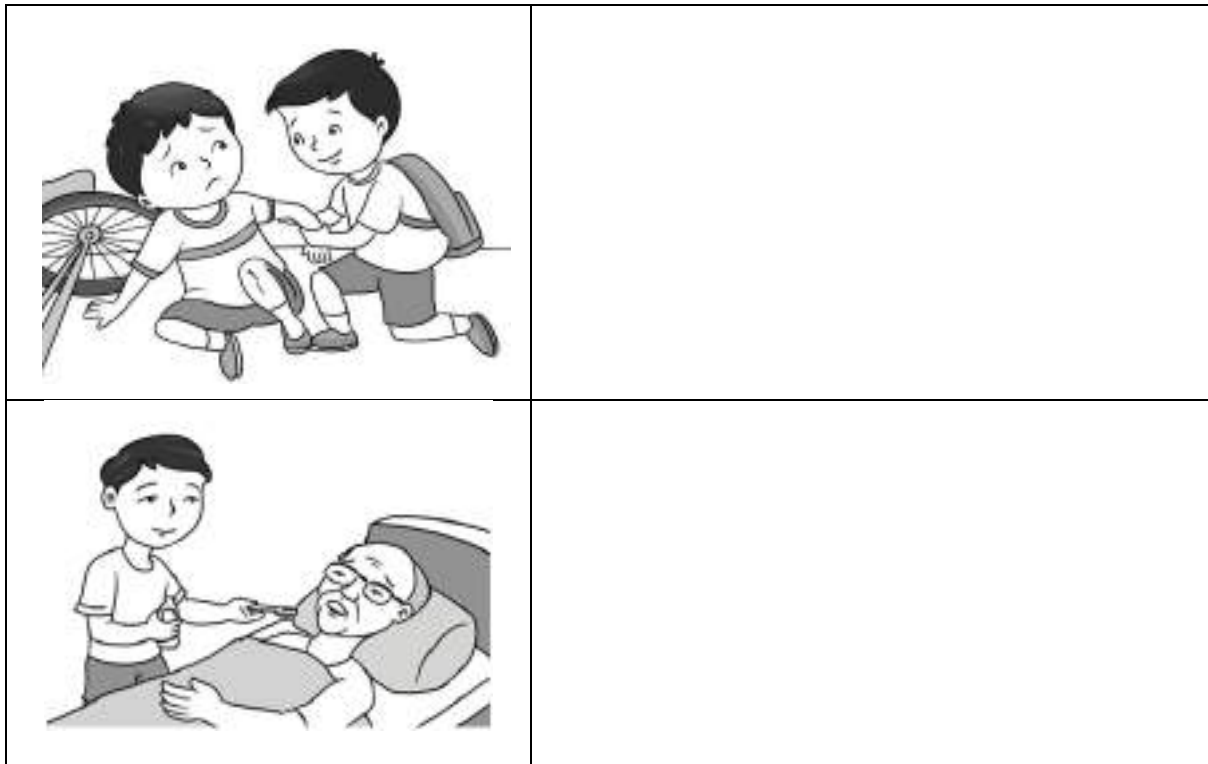
Hindi ako naglalaro sa labas ng bahay kapag umuulan.

5	Naliligo ako araw-araw.
6	Nagsisipilyo ako ng ngipin pagkatapos kumain.
7	Natutulog ako nang maaga at iniwasang mapuyat.
8	Naghuhugas ako ng kamay bago at pagkatapos kumain.

Gawain 2

Tingnan ang mga larawan. Isulat kung paano ipinakikita ang pagpapahalaga sa kapuwa.

Isaisip

Bakit dapat mong pahalagahan ang iyong sarili at ang iyong kapuwa? Dugtungan ang mga pahayag upang mabuo ito.

Dapat kong pahalagahan ang aking buhay sapagkat

Dapat kong pahalagahan ang buhay ng aking kapuwa
 sapagkat_____

Isagawa

Magbigay ng sampung tiyak na mga gawain na magpapakita
 ng pagpapahalaga sa sariling buhay at sa buhay ng kapuwa.

Sarili	Kapuwa
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Tayahin

Iguhit ang 😊 kung ang pahayag ay nagpapakita ng pagpapahalaga sa sarili o kapuwa, at ☹ naman kung hindi.

- ___ 1. Pagmamahal sa buhay na kaloob ng Diyos.
- ___ 2. Pagkain ng masustansyang pagkain upang hindi magkasakit.
- ___ 3. Hindi pag-aalaga sa mga may sakit.
- ___ 4. Pag-alok sa mga kaibigan na kumain ng *junkfoods*.
- ___ 5. Paglilinis ng katawan araw-araw.
- ___ 6. Pagdamay sa kapuwang may karamdaman.
- ___ 7. Pagpipintas sa kaklaseng punit ang suot na uniporme.
- ___ 8. Pagbabahagi ng pagkain sa kapitbhay na kapus sa buhay.
- ___ 9. Pagbibigay ng mga lumang damit sa mga taong kapus-palad.
- ___ 10. Pagdarasal sa Diyos upang magpasalamat sa buhay na kaloob Niya.

Karagdagag Gawain

A. Pagsusuring Pansarili. Gaano kadalas mo naipapakita ang pagpapahalaga sa iyong sarili at kapuwa. Lagyan ng **tsek (✓)** ang hanay ng iyong sagot. Maging matapat sa pagsagot sa bawat bilang. Gawin ito sa sagutang papel.

Ginagawa ko ba ang mga ito?	Palagi	Minsan	Hindi
1. Nagpapasalamat ako sa Diyos sa buhay na ipinagkaloob sa akin.			
2. Inaalalayan ko ang kaibigan kong maysakit.			
3. Tinitiyak kong malinis ang aking katawan araw-araw.			
4. Ipinaaalala ko sa kapuwa na alagaan ang kalusugan.			
5. Pinipili ko ang mga masusustansyang pagkaing tulad ng gulay at prutas.			

B. Bilangin ang dami ng mga gawain na may sagot na palagi, minsan, at hindi ginagawa. Isulat ang sagot mo sa talahanayan na nasa ibaba.

SAGOT	Bilang
Palagi	
Minsan	
Hindi	

Kilalanin ang iyong sarili batay sa naging resulta ng iyong sagot.

Palagi	Resulta
Apat o limang puntos	Mahusay na napahahalagahan ang sarili at kapuwa
Dalawa o tatlong puntos	Hindi gaanong napahahalagahan ang sarili at kapuwa
Wala o isang puntos lamang	Hindi napapahalagahan ang sarili at kapuwa. Kailangang sikaping mapahalagahan ang sarili at kapuwa

Matapos mong matutunan ang nakapaloob sa modyul na ito, inaasahan kong palagi mong gagawin ang mga kilos na nagpapakita ng pagpapahalaga sa iyong buhay at buhay ng iyong kapuwa.

Handa ka na sa susunod na modyul! Binabati kita.

Susi sa Pagwawasto

Subukin			
1. X	6. ✓		
2. X	7. X		
3. X	8. ✓		
4. ✓	9. ✓		
5. ✓	10. X		
Balikan			
1. X	6. ☆		
2. ☆	7. X		
3. X	8. ☆		
4. ☆	9. X		
5. ☆	10. ☆		
Tuklasin			
1. Gumagamit ng hand sanitizer o alcohol			
2. Hindi lumalabas ng bahay.			
3-5 Maaaring iba-iba ang sagot ng mag-aaral			
Payamanin			
Gawain 1			
Maaaring iba-iba ang sagot ng mag-aaral			
Gawain 2			
Maaaring iba-iba ang sagot ng mag-aaral			
Isaisip			
Maaaring magkakaiba-iba ang sagot ng mag-aaral			
Isagawa			
Maaaring iba-iba ang sagot ng mga mag-aaral			

Pagtataya

1. ☹️

2. ☹️

3. ☹️

4. ☹️

5. ☹️

6. ☹️

7. ☹️

8. ☹️

9. ☹️

10. ☹️

Karagdagang Gawain

Maaaring magkakaiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.

Sanggunian:

K to 12 grade 4 learner's material in Esp (q1-q4). (2015, 7). Share and Discover Knowledge on SlideShare. <https://www.slideshare.net/lhoralight/k-to-12-grade-4-learners-material-in-esp-q1q4>

(n.d.). Victory - Honor God. Make Disciples. | Victory exists to honor God and establish Christ-centered, Spirit-empowered, socially-responsible churches, and campus ministries in every nation. https://victory.org.ph/download/the_story_of_us/The_Story_of_Us_Week_01_Filipino.pdf

Holland, K. (n.d.). *Personal hygiene: Benefits, creating a routine, in kids, and more.* Healthline. <https://www.healthline.com/health/personal-hygiene#for-kids>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

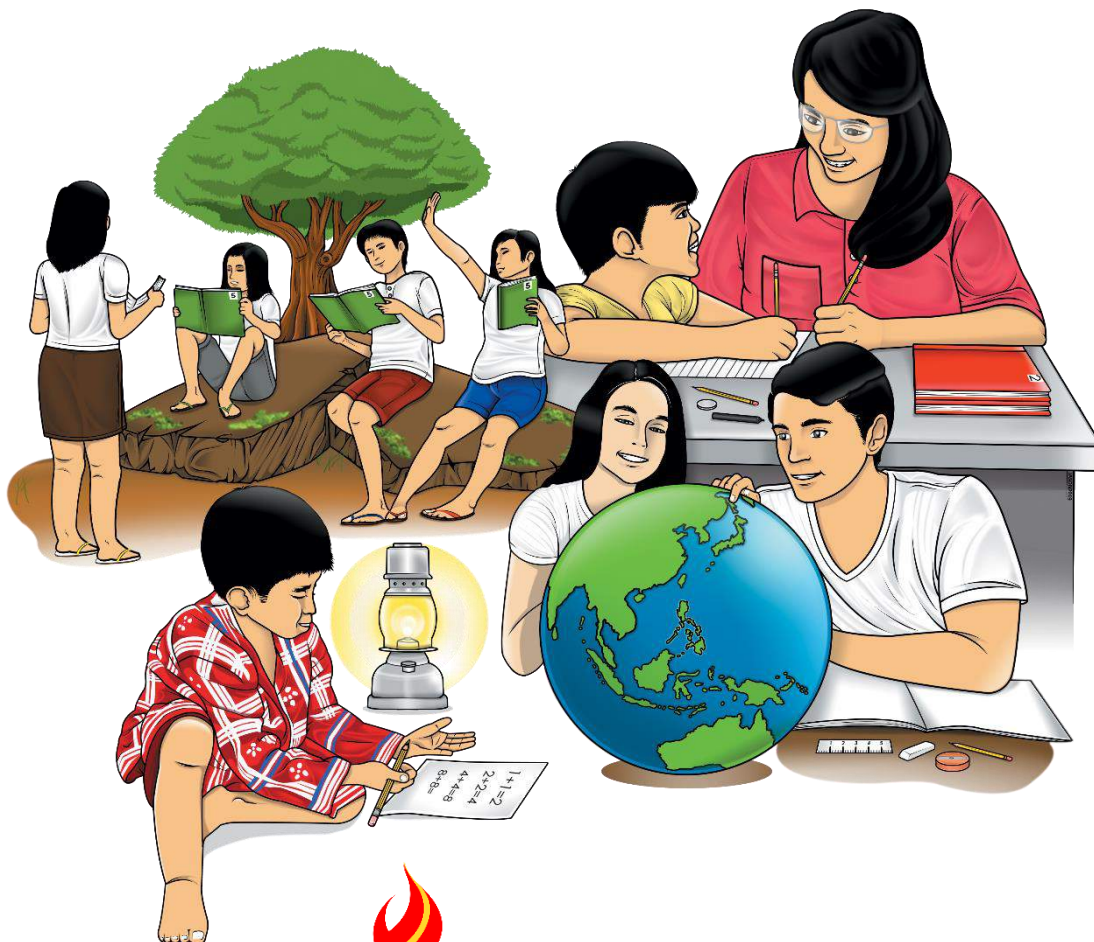
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikaapat na Markahan – Modyul 2:

**Sarili ay Ingatan,
Sakit ay Maiiwasan**

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaapat na Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikaapat na Markahan – Modyul 2: Sarili ay Ingatan, Sakit ay Maiiwasan
Unang Edisyon, 2019

Isinasaad ng Batas Republika 8293, seksiyon 176 na “Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-ari (sipi) sa anumang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito’y pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.”

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand names* tatak o *trademarks*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay sa nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagtibay ng isang kasunduan ng Kagawaran ng Edukasyon at Filipinas Copyright Licensing Society (FILCOLS), Inc. na ang FILCOLS ang kakatawan sa paghiling ng kaukulang pahintulot sa nagmamay-ari ng mga akdang hiniram at ginamit dito. Pinagsumikapang matunton upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang – aring iyon.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Mga Manunulat:	Josephine Bruselas-Mien Lea B. Perez	Agnes Dejuras-Nocos Jessica Abanto-Pura
Konsultant:	Mary Jean B. Brizuela Dollie G. Franche	Sheila C. Bulawan Irene F. Yazon
Tagaguhit:	Jed T. Adra	
Naglayout:	Jeffrey B. Sape Marvin DJ. Villafuerte	John Claude R. Caunca
Mga Tagapamahala:	Gilbert T. Sadsad Grace U. Rabelas Jily I. Roces	Francisco B. Bulalacao Lailanie R. Lorico Merlita B. Camu

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region V

Office Address: Regional Center Site, Rawis, Legazpi City 4500
Contact: 0917-178-1288
E-mail Address: region5@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikaapat na Markahan – Modyul 2:
Sarili ay Ingatan,
Sakit ay Maiwasan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Bilang isang nilikhang pinagkalooban ng biyaya ng buhay, ikaw ay may pananagutan na pahalagahan ang buhay na ito. Ang pagpapahalaga sa iyong buhay sa pamamagitan ng pangangalaga sa iyong kalusugan at pag-iwas sa sakit ay pagpapakita ng pagpapahalaga at pagpapasalamat sa nagkaloob nito.

Ikaw, paano mo iniingatan ang iyong sarili? May mga ginagawa ka bang paraan upang makaiwas sa sakit?

Sa pagtatapos ng modyul na ito, ikaw ay inaasahang mapahalagahan ang iyong buhay sa pamamagitan ng pag-iwas sa pagkakaroon ng sakit.

Subukin

A. Isulat ang salitang **TAMA** kung ang pangungusap ay nagpapakita ng pangangalaga sa sarili at salitang **MALI** kung hindi. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- ____ 1. Sapat na oras ng pagtulog at sa tamang oras.
- ____ 2. Pagkain ng anumang prutas at gulay.
- ____ 3. Pag-eehersisyo katulad ng pagsayaw tuwing umaga.
- ____ 4. Hindi pagsuot ng *facemask* kapag lalabas ng bahay.
- ____ 5. Agad na kumain kahit hindi pa naghuhugas ng kamay.

B. Basahin nang mabuti ang mga sitwasyon at tanong sa bawat bilang. Piliin ang titik ng tamang sagot.

- _____ 1. Alin sa sumusunod ang tamang paraan ng pangangalaga sa sarili?
- A. Pagkain ng sapat at masustansiyang pagkain.
 - B. Pag-eehersisyo minsan sa isang linggo.
 - C. Pag-iwas sa pag-inom ng gatas dahil hindi ito masarap.
 - D. Matulog nang tatlo hanggang apat na oras bawat araw.
- _____ 2. Gutom na gutom na si Fina kaya't naisipan niyang pumunta sa tindahan. Alin sa sumusunod na pagkain ang dapat niyang bilhin upang mapanatili ang malusog niyang pangangatawan?
- A. *ice candy* at *chicharon*
 - B. *sitsirya* at *softdrinks*
 - C. *buko juice* at *banana cue*
 - D. *chocolate* at *ice cream*
- _____ 3. Si Zymon ay laging kumakain ng *chocolate*, *kendi*, *cake* at *junk foods*. Ano ang maaaring mangyari sa kaniyang kalusugan? Siya ay magiging _____.
- A. mahina at sakitin
 - B. masigla at malakas
 - C. maliksi at puno ng enerhiya
 - D. maganda ang pangangatawan
- _____ 4. Alam mong masustansiya ang gulay ngunit ayaw mong kumain nito. Inimbitahan ka ng kaibigan mong mananghalian sa kanila ngunit ang ulam nila ay gulay. Ano ang iyong gagawin?
- A. Susubukan kong kainin ang gulay.
 - B. Itatabi ko sa gilid ng plato ang gulay.
 - C. Uuwi na lang ako sa amin at doon kakain.
 - D. Ipapakain ko sa aso ang gulay nang hindi nila nakikita.

- _____ 5. Ang sumusunod na mga gawain ay nagpapakita ng pag-iwas sa pagkakaroon ng sakit na COVID-19 **maliban** sa isa.
- A. Pag-iwas sa paghawak ng mata, ilong at bibig.
 - B. Pakikipaglaro sa kaibigang may sipon at ubo.
 - C. Pagpapanatili ng *social distancing* lalo na sa maraming tao.
 - D. Pagsusuot ng *facemask* at palagiang paghuhugas ng kamay.

Aralin

1

**Sarili ay Ingatan,
Sakit ay Maiiwasan**

Ang wastong pag-iingat sa sarili ay nangangahulugan ng pagmamahal at pagpapahalaga sa buhay na ipinagkaloob ng Diyos. Kapag pinapahalagahan mo ang iyong kalusugan, maiiwasan mo ang pagkakaroon ng karamdaman o sakit. Mahalaga ang pagiging masigla ng iyong isip at katawan.

Matututunan mo sa modyul na ito ang kahalagahan ng iyong sarili bilang biyayang ipinagkaloob ng Diyos. Nakapaloob din dito ang mga gawaing makatutulong upang mas lalong mapalawak ang iyong kaalaman tungo sa wastong pangangalaga ng iyong isipan at kalusugan.

Teka muna! Bago mo tuluyang tuklasin ang araling ito, iyong balikan ang natutunan mo sa nakaraang aralin.

Balikan

Lagyan ng hugis puso ang mga pangungusap na nagpapakita ng pagpapahalaga sa sarili o kapuwa.

- ____ 1. Pagbibigay ng mga lumang damit at pagkain sa kamag-aral na nasunugan ng bahay.
- ____ 2. Pagtatapon ng basura sa bakuran ng kapitbahay.
- ____ 3. Pag-iingat sa pagtakbo upang hindi masugatan.
- ____ 4. Pag-aalaga sa taong may sakit.
- ____ 5. Pagbibigay ng junkfood sa kapatid at kaibigan.

Tuklasin

Basahin mo at unawain ang kuwento.

Ang Batang Ayaw sa Gulay

ni Josephine Bruselas Mien

Araw-araw ay masipag na nagluluto ng ulam ang nanay ni Jelai. Lagi siya nitong ipinagluluto ng masasarap na putaheng gulay dahil gusto niyang maging malusog ang anak.

“Jelai, anak, kakain na,” tawag ng nanay.

Pumunta sa hapag-kainan si Jelai, ngunit nang makita ang gulay na kalabasa at ampalaya ay agad itong tumakbo sa kaniyang silid. Ayaw na ayaw niya ang gulay. Paborito niyang kainin lagi ay *hotdog* at itlog lamang.

“Anak, halika, kumain ka na. Hindi mo ba alam na mas masustansiya ang gulay kaysa sa mga paborito mong ulam.” paliwanag ng ina.

“Hindi po ako kakain. Ipagluto mo ako ng itlog at *hotdog* at iyon lang ang gusto ko,” pagmamaktol ni Jelai.

“Subukan mo anak na kumain ng gulay, para lagi kang malakas, masigla at malusog.” wika ng nanay.

“Ayaw ko po Inay. Hindi ko po kayang kumain ng gulay, kahit anong gulay ayaw ko po. Kakain na lang ako ng tsokolate at *ice cream*.” wika ni Jelai.

Isang gabi habang mahimbing ang tulog ng mag-ina ay biglang nagising si Jelai sa pananakit ng kaniyang tiyan. Iyak nang iyak ito hanggang sa magising na rin ang kaniyang nanay. Hindi maintindihan ni Jelai ang sakit na nararamdaman kaya’t dinala siya ng nanay sa ospital.

“Misis, ipainum po ninyo ang gamot na ito. Kailangan ito ni Jelai dahil kulang siya sa *iron*, bitamina at minerals. Ibig sabihin, mahina ang kaniyang resistensya. Para manumbalik ito kailangan niyang kumain ng gulay. Ang gulay Jelai ay kailangan ng katawan para maiwasan mo ang pagkakaroon ng sakit. Makatutulong ito sa iyo para maging masigla ka araw-araw. Ingatan mo ang iyong buhay dahil handog ito sa iyo ng Diyos. Ang malusog at magandang pangangatawan ay mahalagang kasangkapan din sa pag-abot ng mga pangarap sa buhay. Pahalagahan mo ito sa

pamamagitan ng pagkain ng mga masustansiyang pagkain,” paliwanag ng doktor.

“Oh ayan Jelai, narinig mo ang sabi ng Doktor, sana naman anak ay sundin mo ang sinabi niya,” tugon ng nanay.

“Opo, Inay, ayaw ko na po magkasakit, kakain na po ako ng gulay.” mahinahong sagot ni Jelai sa Nanay.

Sagutin ang mga tanong:

1. Anong pagkain ang niluto ng nanay ni Jelai para sa kaniya?
2. Bakit ayaw kumain ni Jelai?
3. Paano nakaapekto kay Jelai ang hindi pagkain ng gulay?
4. Bakit mahalaga ang kumain ng gulay?
5. Kung ikaw si Jelai, anong magandang gawi ang dapat mong paunlarin? Bakit?

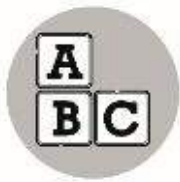
Suriin

Ayon sa kasabihang “Ang Kalusugan ay Kayamanan”, ang batang malusog ang pangangatawan at isipan ay kayamanang maituturing sapagkat kung siya ay malusog, makagagawa siya nang malaya at makapag-iisip nang wasto. Ang palagiang pagkain ng masusustansiyang pagkain, pag-eehersisyo, pagkakaroon ng sapat na tulog at pamamahinga ay kailangang ugaliin upang maiwasan ang pagkakaroon ng anumang sakit o karamdaman.

Maiiwasan ang pagkakaroon ng sakit lalo na ngayong may pandemya kung maingat at susundin ang simpleng hakbang upang maprotektahan ang sarili laban sa COVID-19. Manatili lamang sa loob ng bahay. Ugaliin ang madalas na paglilinis ng kamay gamit ang *hand sanitizer* na may *alcohol* o paghugas ng

kamay. Iwasan ang paghawak sa iyong mata, ilong at bibig. Takpan ang iyong bibig at ilong kapag nauubo o bumabahing gamit ang tisyu, panyo o loob ng siko. Iwasan din ang matataong lugar at ang pakikisalamuha sa taong may lagnat at ubo. Magsuot ng *facemask* at *faceshield* kung nakikisalamuha sa ibang tao. Alamin ang pinakabagong impormasyon tungkol sa COVID-19 mula sa mapagkakatiwalaang awtoridad. Sundin ang gawaing panuntunang pangkalusugan at isabuhay ang pag-iingat at pagiging ligtas.

Kung mahina ang pangangatawan mo, maaaring maging sagabal ito sa pag-abot ng iyong mga pangarap. Maraming gawain ang maaaring hindi mo magampanan nang maayos sa hinaharap kung hindi mo pananatilihin malusog ang iyong isip at katawan. Isipin ang mga bagay na makabubuti at makapagpapasaya sa iyo. Iwasan ang pag-iisip nang hindi maganda. Laging ipagdasal ang mabuting kalusugan.

Pagyamanin

Gawain 1

Tingnan ang mga larawan. Alin kaya ang katulad at di-katulad ng iyong ginagawa? Lagyan ng **tsek (✓)** ang kolum ng iyong sagot.

Larawan	Ginagawa Ko	Hindi ko Ginagawa	Larawang Nagpapakita ng Pangangalaga sa Kalusugan
A			
B			
C			
D			

A

B

C

D

Sa iyong palagay, bakit hindi dapat gawin ang mga gawain sa larawan na hindi nagpapakita ng pagpapahalaga sa kalusugan?

Gawain 2

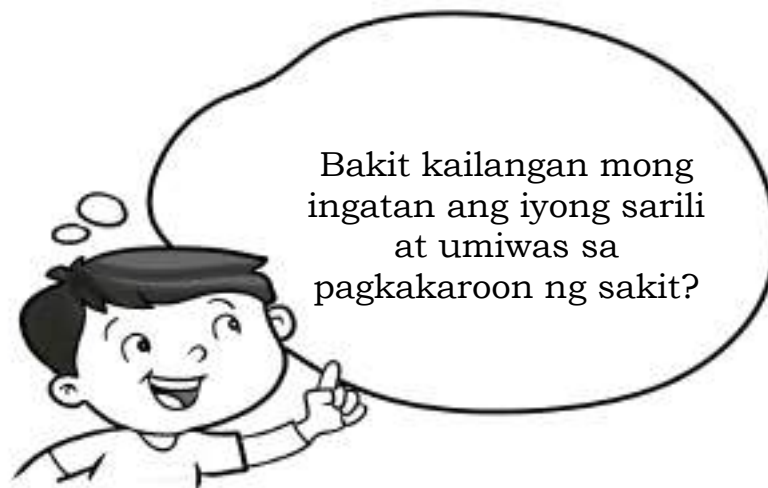
Lagyan ng bituin ☆ ang mga sitwasyon na nagpapakita ng pagpapahalaga sa sarili. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Si Karl at ang kaniyang pinsan ay naglalaro ng basketbol nang nakapaa kahit napakainit ng panahon.
2. Pagkagising sa umaga, ugali na ni Pina ang uminom ng dalawang basong tubig.
3. Mas pinipili ni Ella ang kumain ng gulay kaysa sa *hotdog* o *tocino*. Mas malasa raw kasi ang gulay at nakaiwas pa sa sakit.
4. Labis na matagal ang paggamit ni Danle ng mga gadgets na sanhi ng paglabo ng kaniyang mga mata.
5. Nakagawian na ng mag-anak na Ramos na laging may gulay at prutas sa kanilang hapag-kainan.

Isaisip

Sagutin ang tanong at isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. _____
2. _____
3. _____

Isagawa

LIBRO NG KALUSUGAN KO!

Mahalagang ingatan ang sarili dahil kapag malusog ang pangangatawan ay magiging malusog din ang pag-iisip. Upang hindi ka magkasakit, ano-ano ang iyong dapat gawin at hindi dapat gawin? Isulat ito sa libro ng kalusugan.

Dapat Gawin	Di-Dapat Gawin
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
3. _____	3. _____
4. _____	4. _____
5. _____	5. _____

Tayahin

- A.** Hanapin sa loob ng kahon ang angkop na salita at isulat sa patlang sa baba para mabuo ang diwa ng bawat pangungusap.

1. Ang _____ ay kayamanan.
2. Laging maghugas ng _____ bago at pagkatapos kumain.
3. Maiiwasan ang _____ kung maingat na inaalagaan ang sarili sa lahat ng oras.
4. Kaloob ng _____ ang iyong buhay kaya't dapat mo itong alagaan at pahalagahan.
5. Ang batang malusog ay makapag-iisip nang tama at may kasiglahan sa _____.

B. Basahin ang bawat bilang. Piliin ang titik ng tamang sagot. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. Alin ang dapat mong ugaliin upang hindi ka magkasakit?
 - A. Pagtulog buong maghapon
 - B. Paghuhugas ng kamay bago kumain
 - C. Pagkain ng matatamis at *junk foods*
 - D. Paliligo ng dalawang beses sa isang linggo
2. Galing sa pamamalengke ang iyong nanay. Bilang pag-iingat para sa kaligtasan at kapakanaan ng inyong pamilya, ano ang iyong gagawin upang makaiwas sa posibleng pagkalat ng *virus*?
 - A. Buksan ang pinamiling *groceries*.
 - B. Salubungin agad siya at magmano.
 - C. Kunin ang ginamit na *facemask* at *faceshield* ng iyong nanay.
 - D. Ipaghanda ng pamalit na damit ang iyong nanay at hintaying makapag*disinfect* ng kaniyang sarili.
3. Ang mga sumusunod ay makatutulong upang maiwasang mahawa ng COVID-19 maliban sa
 - A. *regular* na paghuhugas ng kamay
 - B. pag-iwas sa paghawak sa mata, ilong, at bibig
 - C. pag-iwas sa matataong lugar
 - D. madalas na pakikisalamuha sa ibang tao
4. Niyaya ka ng kaibigan mong si Jess na maglaro sa kanilang bahay. Napansin mong inuubo ang kaniyang nanay, my *sore eyes* naman ang isa niyang kapatid at nakita mong namumula rin ang mata ng kalaro mong si Jess. Ano ang mainam mong gawin?
 - A. Uuwi na lang ako at ibabalita ko sa iba ang sakit nila.
 - B. Hahayaan ko lang sila at patuloy akong makikipaglaro.
 - C. Yayayain ko rin ang kapatid ni Jess na sumali sa aming laro.
 - D. Magpapaalam ako nang mabuti kay Jess na sa ibang araw na lang makikipaglaro para hindi ako mahawaan ng sakit nila.

5. Paano mo mapapanatiling malusog ang iyong katawan?
- A. Uminom ng *softdrinks* araw-araw.
 - B. Magbabad sa paglalaro ng *online games*.
 - C. Mag-ehersisyo at magpahinga ng sapat na oras.
 - D. Kumain ng matatamis na pagkain tulad ng tsokolate.

Karagdagang Gawain

Isulat ang mga gawain na dapat mong ihinto at mga gawain na dapat mong gawin upang maipakita ang pag-aalaga sa iyong kalusugan.

<p>Ginagawa ko dati na kailangan ko nang ihinto upang ipakita ang pag-aalaga sa aking kalusugan:</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>Hindi ko ginagawa pero sisimulan kong gawin upang ipakita ang pag-aalaga sa aking kalusugan:</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
--	---

Matapos mong matutunan ang nakapaloob sa modyul na ito, hangad kong patuloy mong aalagaan ang iyong sarili lalo na ang iyong kalusugan. Tandaan mong “Ang kalusugan ay kayamanan.”

Binabati kita sa ipinakita mong pag-unawa at pagmamahal sa mga likha ng Diyos lalo na ang natatanging handog Niya sa iyo; ang iyong buhay.

Susi sa Pagwawasto

Subukin

A. 1. Tama
2. Tama
3. Tama
4. Mali
5. Mali

B. 1. A
2. C
3. A
4. A
5. B

Balikan

1. 3. 5.
2. 4.

Tuklasin

Posibleng mga sagot:

1. Gulay na kalabasa at ampalaya
2. Ayawn niya kumain ng gulay
3. Sumakit ang kaniyang tiyan
4. Para maiwasan ang pagkakaroon ng sakit
5. Ugaliing kumain ng gulay upang maging malusog at hindi magkakasakit

Pagyaamanin

Gawain 1
Maaaring iba-iba ang sagot ng bata.

Gawain 2
1.
2.
3.
4.
5.

Isaisip
Maaaring iba-iba ang sagot ng bata.

Isagawa
Maaaring iba-iba ang sagot ng bata.

Pagtataya

A. 1. Kalusugan
2. Kamay
3. Sakit
4. Diyos
5. Sarili

B. 1. B
2. D
3. D
4. D
5. C

Karagdagang Gawain
Maaaring magkakaiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.

Sanggunian

Pitong simpleng hakbang upang maprotektahan ang sarili at ang iba Laban Sa COVID-19. (2020, March 12). WHO | World Health Organization. <https://www.who.int/philippines/news/feature-stories/detail/pitong-simpleng-hakbang-upang-maprotektahan-ang-sarili-at-ang-iba-laban-sa-covid-19>

What is coronavirus? | Staying healthy | Health for kids. (n.d.). Health for Kids | A fun and interactive resource for learning about health. <https://www.healthforkids.co.uk/staying-healthy/what-is-coronavirus/>

Familydoctor.org editorial staff. (2000, September 1). *Nutrition tips for kids.* familydoctor.org. <https://familydoctor.org/nutrition-tips-for-kids/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

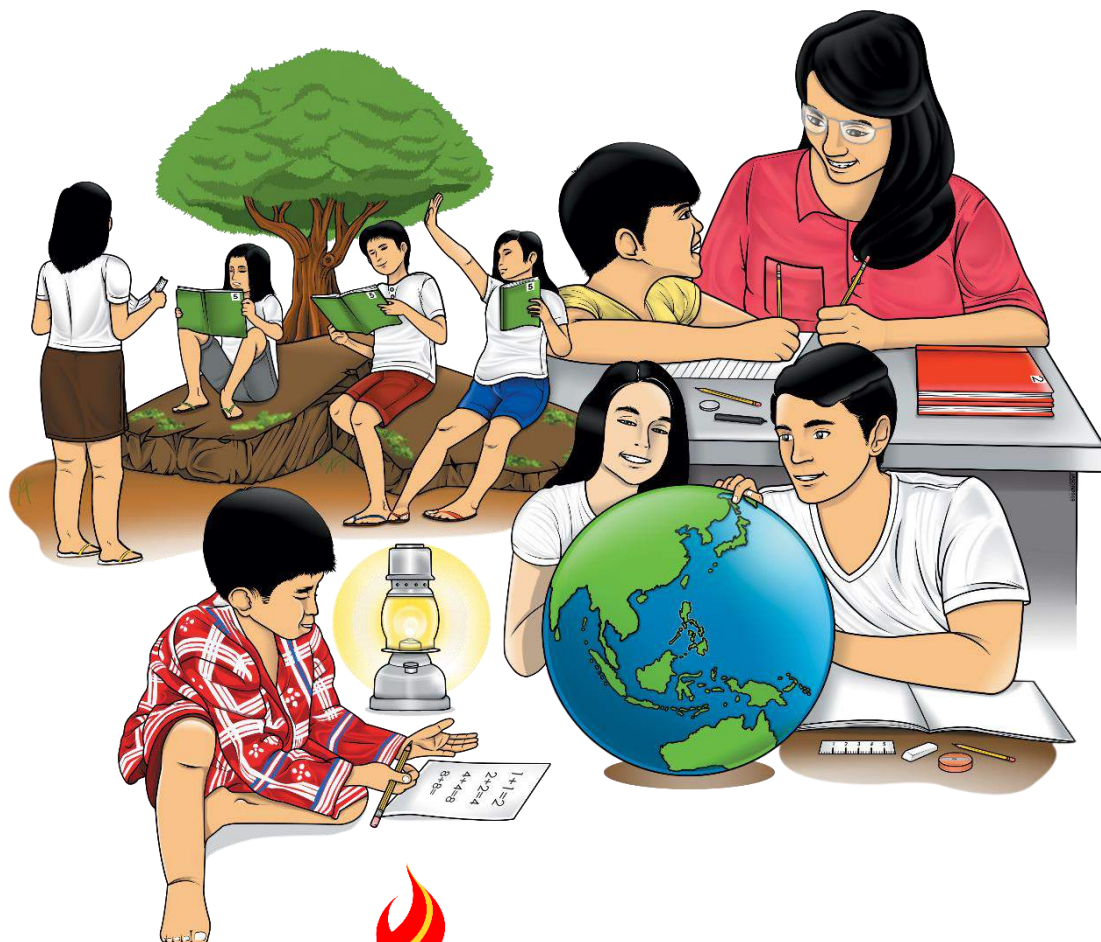
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpdpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikaapat na Markahan – Modyul 3:
Kapuwa Ko, Igagalang Ko

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaapat na Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikaapat na Markahan – Modyul 3: Kapuwa Ko, Igagalang Ko
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad ng Batas Republika 8293, seksiyon 176 na “Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-ari (sipi) sa anumang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito’y pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.”

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand names* tatak o *trademarks*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay sa nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagtibay ng isang kasunduan ng Kagawaran ng Edukasyon at Filipinas Copyright Licensing Society (FILCOLS), Inc. na ang FILCOLS ang kakatawan sa paghiling ng kaukulang pahintulot sa nagmamay-ari ng mga akdang hiniram at ginamit dito. Pinagsumikapang matunton upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang – aring iyon.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Briones Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Mga Manunulat:	Josephine Bruselas-Mien Lea B. Perez	Agnes Dejuras-Nocos Jessica Abanto-Pura
Konsultant:	Mary Jean B. Brizuela Dollie G. Franche	Sheila C. Bulawan Irene F. Yazon
Tagaguhit:	Jed T. Adra	
Naglayout:	Jeffrey B. Sape Marvin DJ. Villafuerte	John Claude R. Caunca
Mga Tagapamahala:	Gilbert T. Sadsad Grace U. Rabelas Jily I. Rocas	Francisco B. Bulalacao Lailanie R. Lorico Merlita B. Camu

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region V

Office Address: Regional Center Site, Rawis, Legazpi City 4500

Contact: 0917-178-1288

E-mail Address: region5@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikaapat na Markahan – Modyul 3
Kapuwa Ko, Igagalang Ko**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang buhay na inihandog sa atin ng Diyos ay dapat pahalagahan. Nais ng Diyos na mahalin, igalang, at pahalagahan ang buhay ng ating kapuwa tulad ng pagpapahalaga natin sa ating buhay. Ang pagkilala sa halaga ng ating kapuwa ay makapagpapatibay sa ating paggalang sa kanila.

Sa pagtatapos ng modyul na ito ikaw ay inaasahang napahalagahan ang lahat ng mga likha na may buhay;

- paggalang sa kapuwa-tao

Subukin

Panuto: Lagyan ng **tsek (✓)** ang bilang na nagpapakita ng paggalang sa kapuwa at **ekis (X)** naman kung hindi. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

- ____ 1. Nagmumura kapag natatalo sa laro.
- ____ 2. Sumusunod sa utos nang maluwag sa kalooban.
- ____ 3. Nagsasalita nang mahinahon at may paggalang sa kausap.
- ____ 4. Nagdadabog kapag pinagsasabihan ng pagkakamali.
- ____ 5. Binabati ang nakakasalubong na kamag-aral.
- ____ 6. Sinisigawan ang mga batang namimitas ng bulaklak sa paaralan.
- ____ 7. Nagmamano sa bisitang dumadalaw sa nanay.
- ____ 8. Ginagamit ang *cellphone* ng ibang tao nang walang paaalam.

____ 9. Kumakatok sa pintuan ng silid ng kapatid bago pumasok.

____ 10. Pambubulas o panunukso sa mga kalaro.

Aralin

1

Kapuwa Ko, Igagalang Ko

Ang iyong kapuwa ay isa sa mga likha ng Diyos na dapat pahalagahan. Maipakikita mo ito sa pamamagitan ng paggalang, pagtanggap at pagmamahal sa kanila anuman ang kaniyang katayuan sa buhay, edad, o lahi.

Ibabahagi ng modyul na ito ang kahalagahan at mga paraan upang maipakita ang paggalang sa iyong kapuwa sa lahat ng pagkakataon. Makatutulong ang mga gawaing inihanda upang maunawaan at maipakita mo ang paggalang sa kapuwa-tao.

Teka muna! Bago mo tuluyang tuklasin ang araling ito, iyong balikan ang natutunan mo sa nakaraang aralin.

Balikan

Panuto: Alin sa mga sumusunod na pangungusap ang nagpapakita ng pag-aalaga sa sarili upang maiwasan ang pagkakaroon ng sakit? Lagyan ng hugis **puso** ♥ ang bilang na tumutugon dito at **ekis (X)** naman sa hindi. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

- _____ 1. Naghuhugas ako ng kamay bago at pagkatapos kong kumain.
- _____ 2. Lumalabas ako ng bahay na walang suot na *facemask* kahit mayroon pang pandemya.
- _____ 3. Hindi ako kumakain ng sobrang matatamis na pagkain dahil ayaw kong masira ang aking ngipin.
- _____ 4. Sinusunod ko ang mga babala at payo ng aking magulang na maaaring magdulot ng kapahamakan sa akin.
- _____ 5. Hatinggabi na akong natutulog dahil sa panonood sa *cellphone* o *tv*.

Tuklasin

Kilala mo ba si Tinong? Sino kaya siya? Tuklasin sa kuwentong ito.

Si Tinong Magalang

ni Josephine Bruselas Mien

Habang nakikipaglaro si Tinong sa labas ng bahay nila ay narinig niya ang malakas na sigaw ng kaniyang pangalan.

Lumapit si Tinong at mahinahong sinambit ang mga katagang, “Ano po iyon? Bakit po?”

“Ipasok mo muna ang mga paso na ito sa loob ng bahay”, utos ng kaniyang ate.

“Opo ate”, sabay buhat ng mga paso papasok ng bahay.

Ilang sandali, dumating ang kaniyang Ninang Eva. Binati, nagmano, at pinatuloy niya sa loob ng bahay. “Ninang, maupo muna po kayo at ipagtitimpla ko kayo ng malamig na *juice*”, sambit niya.

Magalang na nagpaalam si Tinong sa kaniyang ina at ninang upang makipaglaro muli. Natandaan din kasi niya na masama sa bata ang makinig at sumali sa usapan ng matatanda lalo’t hindi naman kinakausap.

Hangang-hanga kay Tinong ang kaniyang Ninang sa kabutihang ipinakita niya. Naikuwento rin ng nanay ni Tinong na napakabuti nito sa kapuwa at laging mapagkumbaba sa iba.

“Kung nakikipag-usap naman, napakagalang niya kung sumagot. Ang mga matatanda sa aming lugar ay kinalulugdan siya dahil sa walang araw na hindi sa kanila nagmamano. Halos lahat ng mga kaibigan at kalaro niya ay natutuwa sa kaniyang taglay na magagandang katangian”,

dugtong ng ina ni Tinong.

Dumating ang araw ng Lunes, maagang umalis ng bahay si Tinong.

“Kumusta po Manong Tim, ingat po sa pagtitinda,” pangungumusta ni Tinong sa tindero ng isda bago pumasok sa tarangkahan ng paaralan.

Sa loob ng silid-aralan ay tahimik ang mga mag-aaral na nakikinig sa gurong si Bb. Vida. Iyon ang araw ng pagbibigay ng Ikatlong Markahang Pagkilala sa kaniyang klase. Tinawag niya ang mga natatanging mag-aaral na naging mahusay at nagpakita ng angking talino sa iba’t ibang larangan. Isa sa mga batang pinarangalan ay si Tinong Magalang na nanguna sa kanilang klase. Bukod sa pagiging matalino, siya rin ay tumanggap ng parangal bilang “*Batang Magalang Awardee*”. Ipinaliwanag ni Bb.

Vida na ang parangal para kay Tinong ay ibinigay ng paaralan para sa pinakamagalang na bata sa lahat ng mga mag-aaral ng paaralan.

“Mga minamahal kong mga mag-aaral, palakpakan natin ang lahat ng tumanggap ng sertipiko sa araw na ito. Ipagpatuloy ninyo ang pag-aaral nang mabuti dahil darating ang araw, ito ang magiging susi ng inyong tagumpay,” paalala ng guro.

“Mano po Inay, mano po Itay,” sabay abot sa magulang ng mga sertipikong dala-dala niya.

Laking tuwa ng magulang nang makita ang mga ito, lalo na ang sertipiko para sa batang magalang, hindi kaila sa kanila sapagkat kilalang-kilala si Tinong sa kanilang lugar. Lahat kasi ng nakakakilala sa kaniya ay minamahal siya. Kaya, walang duda ang paggawad sa kaniya ng parangal.

“Bagay na bagay sa kaniya ang apelyido niyang Magalang.” laging sambit ng mga tao sa kanilang lugar.

Ngayon ay natapos mo nang basahin ang kuwento. Sagutin ang sumusunod na mga tanong sa ibaba.

1. Bakit pinamagatan ang kwento na ‘Si Tinong Magalang’?
2. Ano-ano ang mga katangian ni Tinong?
3. Bakit karapat-dapat si Tinong sa parangal na kaniyang natanggap?
4. Alin sa mga katangian ni Tinong ang nais mong pamarisan? Bakit?

Suriin

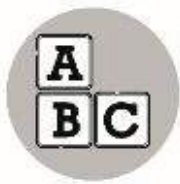
Bahagi ng pakikipagkapuwa-tao ang paggalang at pagmamalasakit sa ibang tao. Ang pagtanggap sa kung sino sila anuman ang estado sa buhay, kasarian, edad, paniniwala, o

relihiyon ay pagpapakita ng paggalang sa kanila. Kapag iginagalang mo ang iyong kapuwa, susuklian ka rin nila ng paggalang at pagpapahalaga. Kapag may paggalang sa isa't isa tiyak na may maayos na pagsasama at pag-uunawaan.

Lahat ng tao ay pantay-pantay na nilikha ng Diyos kung kaya't bawat isa ay may karapatang igalang at makaramdam ng pagmamahal ninuman. Maraming paraan ang maaaring gawin upang maipakita ang paggalang sa iyong kapuwa.

Bahagi ng ating kultura ang kaugaliang ito. Ang pagmamano sa mga nakatatanda ay isang paraan ng pagrespeto na namana natin sa ating mga ninuno. Ang pag-aasikaso sa bisita tulad ng pagbibigay ng pagkain at inumin o ang pag-alok ng matutulugan ay ugaling nagpapakita ng pagiging mabuting tao sa kapuwa. Ang pagiging mahinahon sa pakikipag-usap at paggamit ng po at opo at pagbibigay ng upuan ay tanda ng paggalang hindi lang sa nakatatanda kundi sa kahit sinumang nakakasalamuha. Ang pakikinig sa nagsasalita o nagpapaliwanag, pagtanggap sa kamalian, paghingi ng paumanhin, at pagsunod sa utos ng magulang o nakatatanda ay kaugaliang nagpapakita ng pagpapahalaga sa ibang tao. Ang pagsasaalang-alang sa damdamin ng iba tulad ng hindi panunukso at pamimintas sa kapuwa at pagpapakumababa ay mga paraan din ng paggalang.

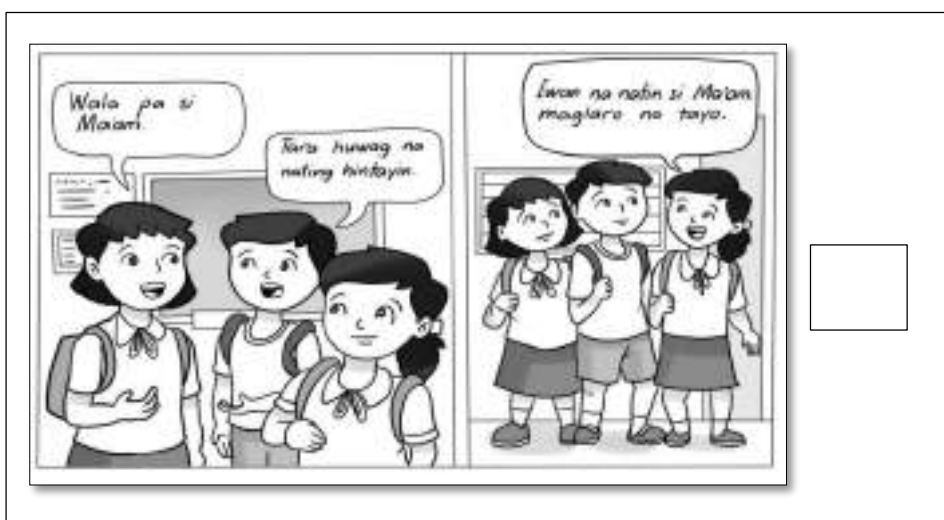
Ang kaugaliang ito ay pagpapatunay ng ating kabutihan sa lahat ng nilikha ng Diyos. Tandaan natin na ang kahalagahan ng tunay na paglilingkod sa Diyos ay sa pamamagitan ng pagpapahalaga sa kapuwa na may kalakip na pagmamahal at paggalang.

Pagyamanin

Gawain 1

Pag-aralan ang nasa *comic strips*. Alin dito ang nagpapakita ng paggalang sa kapuwa? Lagyan ng **tsek** ang loob ng kahon kung nagpapakita ito ng paggalang at ekis naman kung hindi. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

Gawain 2

Panuto: Basahin at unawain ang mga sitwasyon. Ano ang iyong gagawin sa bawat bilang. Piliin ang titik ng tamang sagot. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. Inutusan ka ng guro upang ihatid ang mga *report cards* ng inyong klase sa opisina ng punongguro upang papirmahan ang mga ito. Pagpasok mo ay nakita mong may mga gurong nasa loob habang kausap sila ng punongguro.
 - A. Aatras sa pagpasok at muling babalik sa silid-aralan.
 - B. Mabilis na iaabot sa punongguro ang mga dalang *report cards*.
 - C. Babatiin lahat ang mga gurong nasa loob ng opisina kasama na ang punongguro bago iabot ang dalang *report cards*.
 - D. Sabihan ang punongguro na inutusan ka ng iyong guro at hihintayin mo ito hanggang sa matapos siyang magpirma.
2. Magkasama kayo ng iyong lola papuntang mall. Sumakay kayo ng *jeep*, puno na ito ng pasahero subalit may isa pang matandang babae na nais sumakay. Wala na itong maupuan kaya nakiusap ito na makasingit upang makarating agad sa kaniyang pupuntahan. Naawa ka sa kaniyang kalagayan dahil siya ay mahina at matanda na.
 - A. Hindi ako makikialam at hindi kikibo.
 - B. Pauupuin ko si lola sa upuan ko.
 - C. Sabihan ko ang drayber na huwag ng pasakayin ang matanda.
 - D. Hahayaan ko ang lola na sumingit at umupo sa sahig ng *jeep*.

3. Araw ng Sabado, ikaw ay nasa loob ng bahay samantalang ang iyong nanay ay naglalaba sa labas ng bahay. Ilang sandali ay narinig mong may tumatawag sa may tarangkahan ninyo. Tumahol nang tumahol ang alagang aso ninyo na ikinatakot ng taong nasa inyong tarangkahan.

- A. Hindi ko papansinin kung sino man ang tumatawag.
- B. Hahayaan siyang tumawag dahil hindi ko naman kilala.
- C. Sasawayin ang aso sa pagtahol at tatawagin ko ang aking nanay.
- D. Sasabihan ko ang nanay na magtago dahil may taong naghahanap sa kaniya.

Isaisip

Sa iyong palagay, mahalaga ba ang paggalang sa iyong kapuwa? Dugtungan ang talata sa ibaba para mabuo ang konsepto nito.

Mahalaga ang paggalang sa aking kapuwa dahil

Isagawa

Isulat sa loob ng tsart ang gawaing ginagawa mo upang maipadama ang paggalang sa iyong kapuwa.

Ang Kapuwang Mahahalaga sa Akin...	Paraan ng Pagpapakita ng Paggalang
<i>Halimbawa: Nanay</i>	<i>Sinusunod ko nang maluwag sa kalooban ang kaniyang iniuutos sa akin.</i>

Tayahin

A. Panuto: Isulat ang salitang **TAMA** kung ang pangungusap ay nagpapakita ng paggalang sa kapuwa at isulat naman ang salitang **MALI** kung hindi. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Binabati ang guro sa pagpasok sa paaralan.
- _____ 2. Pangungulit sa kapatid na natutulog.
- _____ 3. Pagsagot sa nanay nang padabog kapag ayaw sundin ang utos.
- _____ 4. Pagpapatuloy ng mga kapamilyang galing sa ibang probinsya.
- _____ 5. Paghalik o pagmamano sa magulang pagkagaling sa paaralan.

B. Panuto: Piliin ang titik ng tamang sagot. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- 1. Ang kaugaliang paggalang sa kapuwa ay kilos na nagpapakita ng pananalig sa _____.
 - A. sarili
 - B. kapuwa
 - C. sarili at kapuwa
 - D. Diyos
- 2. Ang mga sumusunod ay nagpapakita ng paggalang sa kapuwa **maliban sa isa**.
 - A. Pagtulak sa kamag-aaral na nauna sa pila.
 - B. Pakikinig sa magulang na nagpapangaral.
 - C. Pagbati sa kaklaseng nanalo sa patimpalak.
 - D. Pakikipagkuwentuhan nang hindi nakakaistorbo sa iba.

3. Napadaan ka sa bahay ng kaibigan mo, tinawag ka niya at inalok ng meryenda. Pumasok ka sa loob ng bahay at nakita mo ang iba niyang kapamilya. Ano ang iyong gagawin?
- A. Yuyuko na lang ako para hindi sila makita.
 - B. Titingnan ko lang sila habang ako'y kumakain ng meryenda.
 - C. Magtatago ako sa likod ng kaibigan ko para hindi nila mapansin.
 - D. Babatiin silang lahat at magmamano ako sa nakatatanda sa akin.
4. Nagkagulo sa bakuran ng kapitbahay mo. Lumapit ka upang alamin ang nangyayari. Nakita mong nakikipag-away ang pinsang mong si Fred. Pinagsasalitaan ng masama at pinipintasan niya ang isang bata. Sa pangyayaring ito, ipinakita ba ni Fred ang paggalang sa kaniyang kapuwa? Bakit?
- A. Opo, dahil ipinagtatangol lang niya ang sarili.
 - B. Opo, dahil hindi maaaring apihin ng kapuwa.
 - C. Siguro hindi, dahil nakikipag-away si Fred.
 - D. Hindi po, dahil ang pagmumura at pamimintas ay nakasasakit ng damdamin ng kapuwa.
5. Bakit mahalagang igalang at pahalagahan ang ating kapuwa?
- A. Upang masabi ko sa aking mga kaklase na ako ay magalang.
 - B. Upang makatanggap ako ng pagkilala mula sa ibang tao.
 - C. Upang tumaas ang aking marka sa ESP.
 - D. Upang maipakita ang pagpapahalaga sa kanila.

Karagdagang Gawain

Punan ang tsart ng iyong sagot. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Simula ngayon, gagawin ko na ang mga sumusunod upang maipakita ang paggalang ko sa aking kapuwa:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Binabati kita sa mahusay mong pag-aaral ng modyul na ito. Ipagpatuloy mo ang mabuting pakikitungo sa iyong kapuwa.

Tandaan mo na dapat maging magalang sa lahat ng taong iyong nakakasalamuha.

Susi sa Pagwawasto

Balikan	
1. X	1. X
2. X	2. ✓
3. X	3. ✓
4. X	4. X
5. X	5. ✓
	6. X
	7. ✓
	8. X
	9. ✓
	10. X

Subukin

Tuklasin

- Dahil napakagalang niyang bata hindi lang sa kapamilya pati na rin sa lahat ng taong nakapaligid sa kaniya.
- Siya ay magalang, mabait at mapagkumbaba.
- Dahil naipakikita niya ang pagpapahalaga sa kapuwa sa pamamagitan ng paggalang.
- Maaaring iba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.

Pagymanin

Gawain 1

/

/

/

/

Gawain 2

- C
- B
- C

Isaisip

Maaaring magkakaiiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.

Isagawa

Maaaring magkakaiiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.

Tayahin

A. 1. TAMA

2. MALI

3. MALI

4. TAMA

5. TAMA

B. 1. D

2. A

3. D

4. D

5. D

Karagdagang Gawain

Maaaring magkakaiiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.

Sanggunian

Nangungunang 100 Paggalang Sa Mga quote at Kasabihan. (n.d.). midmichiganboxerrescue. <https://tl.midmichiganboxerrescue.org/respect-quotes-sayings-122>

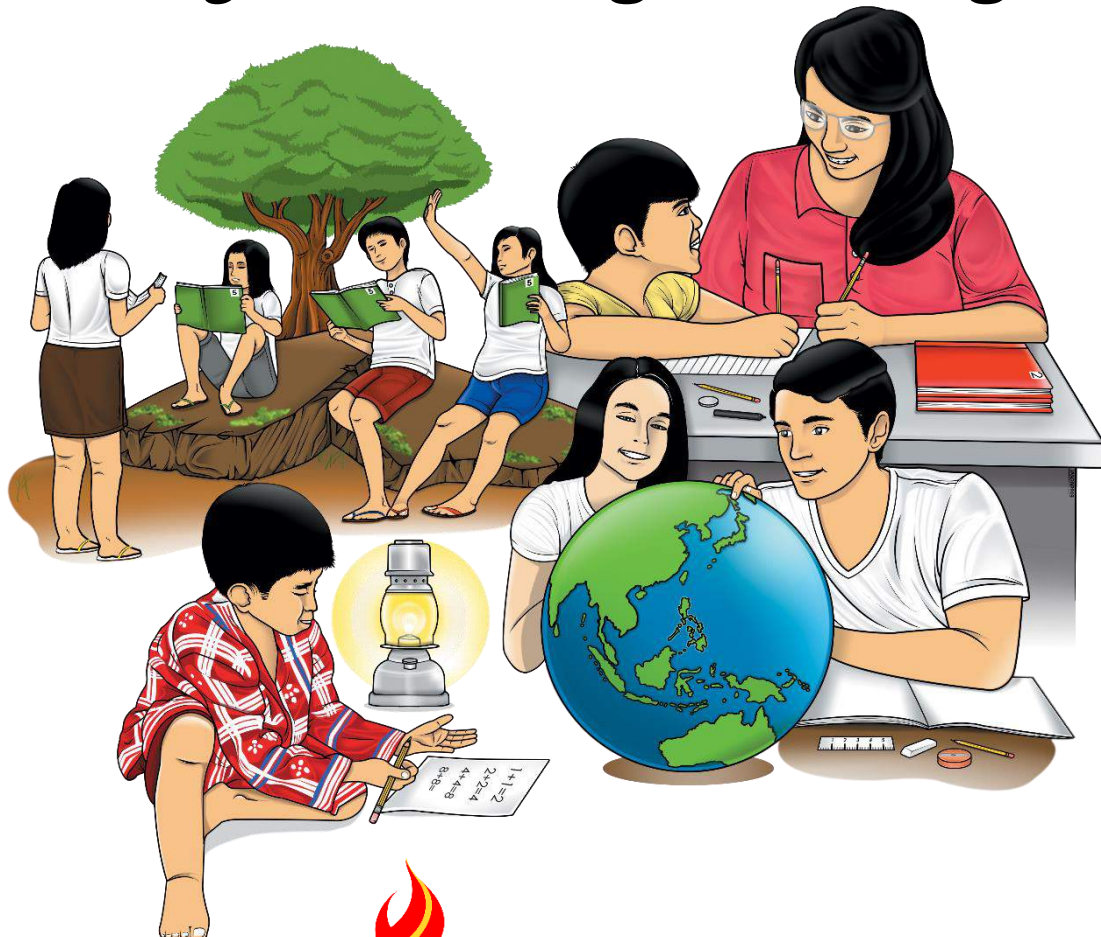
Jamieaglyn2017. (n.d.). *Ibig sabihin Ng paggalang Sa ideya Ng kapuwa.* Brainly.ph - For students. By students. <https://brainly.ph/question/10989764>

Ki. (2021, March 11). *Paano Ipakita Ang Paggalang Sa Kapwa? Halimbawa at Kahulugan.* Philippine News. <https://philnews.ph/2021/03/11/paano-ipakita-ang-paggalang-sa-kapwa-halimbawa-at-kahulugan/>

K to 12 grade 4 learner's material in Esp (q1-q4). (2015, 7). Share and Discover Knowledge on SlideShare. <https://www.slideshare.net/lhoralight/k-to-12-grade-4-learners-material-in-esp-q1q4>

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikaapat na Markahan – Modyul 4: Mga Hayop na Ligaw at *Endangered* Kalingain at Alagaan

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaapat na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Modyul 4 Mga Hayop na Ligawat Endangered: Kalinaig at Alagaan
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anumang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produktong brand name, tatak o trade mark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) naging namit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Hinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaghalal na mga may-akda ang karapatang-ari ng iyon. Ang anumang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anumang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilinibag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Irilat halaga ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihi m Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihi m Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Mga Manunulat:	Josephine Bruselas-Men	Agnes Dejurao-Nocos
	Lea B. Perez	Jessica Abanto-Pura
Tagasuri:	Mary Jean B. Bizuela	Sheila C. Bulawan
	Dollie G. Franche	Irene F. Yazon
Tagaguhit:	Jed T. Adra	
Tagalapat:	Jeffrey B. Sape	John Claude R. Caunca
	Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:	Gilbert T. Sadsad	Francisco B. Bulalacao,
	Grace U. Rabelas	Lailanie R. Lorico
	Jily I. Roces	Merlita B. Camu

Ilinibag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region V

Office Address: Regional Center Street, Rawis, Legazpi City 4500
Contact: 0917-178-1288
E-mail Address: regon5@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikaapat na Markahan – Modyul 4:

**Mga Hayop na Ligaw at
Endangered Kalingain at Alagaan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulat upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kalamayan sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon din ang pagsusulat sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulat. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o namarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Al a m i n

Ang pagkalinga sa mga hayop na lalang ng Diyos ay pagpapakita ng iyong pagpapahalaga sa Kaniyang mga nilikha. Dapat alagaan ang mga hayop sapagkat sila ay rilalang ng Diyos at nakakatulong sa atin sa maraming paraan.

Alam mo ba na bukod sa mga karaniwang hayop na inaalagaan natin ay may iba pang hayop na nangangailangan din ng pagkalinga at pagmamahal mula sa tao. Sila ang mga hayop na ligawat at mga hayop na nanganganib nang maubos o *endangered animals*. Katulad ng ibang likha ng Diyos, ang mga hayop ay dapat pahalagahan at kalinain.

Bilang batang mag-aaral, kaya mo rin bang mapakita ang pagpapahalaga sa kanila?

Sa modyul na ito inaasahang napahalagahan ang lahat ng mga likha na may buhay:

- pagkalinga sa mga hayop na ligawat at *endangered*

Subukin

Basahin mabuti ang mga pahayag tungkol sa pagturing ng tao sa mga hayop. Isulat sa sagutang papel ang titik **T** kung ito ay tamang gawi at **M** kung mali.

- ___ 1. Hnapaliguan ang alagang aso upang mapanatili itong malinis.
- ___ 2. Hnuhuli ang mga ibon upang alagaan sa bahay.
- ___ 3. Sinasaktan o pinagmamalupitan ang mga alagang hayop.
- ___ 4. Nagbabasa tungkol sa mga batas upang maproteksyunan ang mga hayop.
- ___ 5. Inaalagaan ang mga hayop na may sakit.
- ___ 6. Hnapanatiling malinis at maayos ang kulungan para sa alagang hayop sa bahay.
- ___ 7. Hnapakain ang mga alagang hayop isang beses sa loob ng isang linggo.
- ___ 8. Sirisira ang mga punongkahoy na tirahan ng mga ibon.
- ___ 9. Hindi rililinis ang kulungan o tirahan ng alagang hayop.
- ___ 10. Inaalaman ang mga tamang paraan ng pag-aalaga ng hayop gamit ang *internet*.

Aralin**1****Mga Hayop na Ligaw at
Endangered Kalingain at
Alagaan**

Ang tao ay may pananagutan at tungkulin sa iba pang mga nilikha ng Diyos, may buhay man o wala. Kailangan ng mga hayop ang ating pagmamahal at pag-aalaga sa kanila upang hindi sila maubos at nawala. Tayo ang natatanging nilalang na maaaring tumulong upang hindi mangyari ito.

Sa modyul na ito ay matutunan mo na ang pagkalinga ay hindi lamang ipinakikita sa mga tao. Ito ay ipinapakita rin sa iba pang nilikha tulad ng mga hayop lalo na sa mga ligaw at nangangarib nang maubos o *endangered species*. Mauunawaan mo na ang pagmamahal sa Diyos ay patuloy na nalililang o napauunlad kapag iyong pinahahalagahan ang lahat ng kaniyang nilikha.

Teka muna! Bago mo tuluyang tuklasin ang araling ito, iyong balikan ang natutunan mo sa nakaraang aralin.

Balikan

Paano mo ipinapakita ang paggalang sa iyong kapuwa? Ilagay ang hugis-s-puso sa patlang kung nagpapakita ito ng paggalang sa kapuwa at malungkot na mukha naman kung hindi.

- _____ 1. Binabati ni Hring ang kaniyang guro sa tuwing nakasalubong niya ito sa daan.

- _____2. Sumasagot nang pasigaw si Ashley sa kaniyang nanay.
- _____3. May sinasambit na masasamang salita si Janet kung nakikipag-usap salabas ng kanilang bahay.
- _____4. Nagmamano si Ken Rovic sa kaniyang lolo pagkarating sa bahay galing paaralan.
- _____5. Tinutukso ni Zymon ang kalatong may kapansanan.

Tuklasin

Nakarating ka na ba sa *Manila Zoo*? Sa *Wildlife o Animal Park* sa inyong lugar? Basahing mabuti ang kuwento at sagutin ang mga tanong pagkatapos.

Fieldtrip sa *Manila Zoo*

ni Josephine Bruselas Men

Masayang masaya ang klase ni Bb. Bida nang ibalita niya na magkakaroon sila ng lakbay-aral sa susunod na araw. Lahat ay nasasabik sa gaganapin na pamamasyal.

Dumating ang araw ng lakbay-aral, lahat ay handang-handa nalalo na si Zymon, ang mag-aaral na mapagmahal sa mga hayop. Hindi niya maaaring palagasin ang pamamasyal patungo sa *Manila Zoo*.

Pagdating nila sa zoo ay ginabayan sila ng *zookeeper* o ang tagapangalaga ng mga hayop. Isa-isang ipinakita sa kanila ang mga hayop na ligaw at *endangered* tulad ng ahas, *giraffe*, tamaraw, usa, *Philippine eagle*, *crocodile*, tigre, leon, at marami pang iba. Namangha ang mga bata sa dami ng mga hayop na nakita nila. Kanya-kanya silang kuha ng larawan ng mga hayop. Ibinahagi ng *zookeeper* ang tamang pamamaraan sa pangangalaga ng mga ito.

“Mga bata, nais kong malaman niyo ang mga dapat tandaan upang mapanatiling ligtas ang mga hayop na tinuturing na *endangered* at ligaw. Iwasan ang panghuhuli at pananakit sa mga hayop. Bawal ang pagpatay sa kanila. May kaukulang parusa ang sinumang gumawa rito. Ang mga inaalagaang hayop naman ay ituring na parang kaibigan at huwag pabayaang. Magsaliksik ng tamang pamamaraan sa pag-aalaga ng mga ito. Iulat sa may kapangyarihan ang sinumang nagmamaltrato rito. Protektahan ang tirahan nila”.

“Mahalin natin sila upang maiwasan ang pagkaubos nila. Mangako kayo na aalagaan ang mga hayop dahil katulad din natin sila na nilikha ng Diyos”, paliwanag muli ng *zookeeper*.

“Opo”, sabay sabay na sagot ng mga bata.

“Sir, maaari po bang alagaan sa bahay namin ang ligaw na hayop o *endangered animals*”, tanong ng batang si Zymon.

“Ayon sa Republic Act No. 9147 o ang *Wildlife Resources Conservation and Protection Act*, maaari naman ngunit kailangang mabigyan ng *Certificate of Wildlife Registration* mula sa *Department*

of Environment and Natural Resources (DENR) ang sinumang nais mag-alaga.” paliwanag ng zookeeper.

Lahat ay may natutunan sa kanilang pamamasyal. Umuwi silang masasaya at gumawa ng maikling kwento mula sa kanilang naging karanasan bilang bahagi ng kanilang output sa Araling Panlipunan.

Sagutin ang mga tanong at isulat ang iyong kasagutan sa sagutang papel.

1. Saan nagpunta ang mga bata?

2. Ano ang naramdaman nila pagdating doon? Bakit?

3. Sa anong pamamaraan inaalagaan at kinakalinga ang mga hayop naligaw at *endangered animals*?

4. Sa iyong palagay, tama bang alagaan at kalinain ang mga hayop naligaw at *endangered animals*? Bakit?

Surin

Lahat ng nilikha ng Diyos ay mahalaga at may gampanin sa mundo. Tulad ng mga hayop sa ating paligid. Dapat alagaan ang mga hayop sapagkat sila ay nilalang ng Diyos at nakatutulong sila sa atin sa marangiang paraan. Katulong natin ang mga hayop sa ating mga gawain tulad ng mga kalabaw na katuwang ng magsasaka sa pag-aararo sa bukid. Ang mga kabayo naman ay nagsisilbing transportasyon sa ilang lugar. Samantalang ang aso ay napakikinabangan sa pagpapanatili ng seguridad ng mga tao.

Ang mga hayop ay nagbibigay din ng pagkain tulad ng baboy, baka, at manok na madalas ihanda sa hapag-kainan. Ang balat ng ilang hayop ay maaaring gamitin bilang *material* sa iba't ibang uri ng produkto tulad ng sapatos at *bag*. Ang mga hayop din ay nagdudulot ng kasiyahan sa atin. Mahalaga at kapaki-pakinabang ang nagagawa para sa atin ng mga hayop kaya dapat na matutunan natin silang pangalagaan at protektahan.

Bukod sa mga karaniwang hayop na ating inaalaan at nakikita sa kapaligiran, may mga ligaw na hayop at *endangered animals* din na dapat nating alagaan at protektahan. Tinatawag na *endangered animals* ang mga hayop na nangangarap nang maubos at maaaring mawala pagdating ng panahon. Nawawala ang mga hayop kung ang huling uri ay namatay na maaaring dahil sa pagkasira ng kanilang tirahan, polusyon, at ilegal na pangangaso. Ibig sabihin, kapag ang mga natitirang hayop ay namatay, hindi na sila muling makikita sa mundo. Nawawala na sila magpakailanman. Ilan sa mga ligaw na hayop at *endangered animals* ang *giraffe*, baboy rano, *gorilla*, buwaya, *Philippine eagle*, tamaraw, *tarsier*, *spotted deer*, pagong, pilandok, ahas, at iba pa. Kadalasan, makikita ang ilan sa mga ito sa zoo. Ang zoo ay isang lugar kung saan pinangangalagaan ang iba't ibang hayop. May mahalagang parte itong ginagampanan upang proteksiyunan ang mga hayop laban sa pagkalipol.

Ang *Republic Act 8485*, na mas kilala bilang *Animal Welfare Act*, ang unang batas na komprehensibong nagtadhana sa tama at makataong pangangalaga ng mga mamamayan sa lahat ng hayop sa Pilipinas. Sa pamamagitan ng batas na ito nabuo ang *Committee on Animal Welfare* na siyang mamumuno sa pagpapatupad ng batas.

Ayon sa batas na ito dapat mabigyan ang lahat ng hayop ng wastong pangangalaga, at maaaring maparusahan ang sinumang mapatunayang lumalabag dito. Sa seksiyon 6 ng batas, ipinagbabawal ang pananakit o pagpatay sa mga hayop maliban sa mga hayop na kinakain tulad ng baka, baboy, manok, kambing, tupa, kalabaw, at kabayo. Ayon naman sa *Republic Act 9147* o ang "*Wildlife Resources Conservation and Protection Act*" maaaring mag-alaga ng anumang klase ng *protected* at *endangered species* ngunit kinakailangan lamang na mabigyan ng *Department of*

Environment and Natural Resources (DENR) ng Certificate of Wildlife Registration (CWR). May proseso na dapat sundin kung nais mag-alaga ng anumang uri ng protected at endangered species at kapag nilabag ito ay may kaukulang parusa o multa.

Ingatan at protektahan natin ang mga hayop upang maiwasan ang pagkaubos nila. Kapag nawala sila, wala na rin tayong mapagkukunan ng ating mga kailangan at pagkain. Maraming paraan ang maaari nating gawin upang alagaan at mahalin sila. Bigyan sila ng tama at sapat na pagkain, lirisin ang kanilang tirahan, gamutin kung maysakit, huwag sirain ang kanilang tirahan, iwasan din ang pagputol ng mga kahoy na nagsisilbing tirahan ng ibang mga hayop, mas mabuti kung magtanim ng mga puno para sa kanilang tirahan, magsuporta sa ahensya ng pamahalaan na kumakalinga sa mga hayop, at magkaroon ng kaalaman sa wastong paraan ng pag-aalaga ng mga hayop.

Mayroong mga ahensya at organisasyon na tumutulong sa mga *endangered* at ligaw na hayop katulad ng Kagawaran ng Kapaligiran at Likas na Yaman (DENR) na nakatutok sa pangangalaga at proteksyon sa mga hayop at halaman sa bansa. Isa rin sa mga organisasyon ay ang PARC o PAWS *Animal Rehabilitation Center* na nagsisilbing pansamantalang karlungan para sa mga aso, pusa, at iba pang mga hayop na naligtas mula sa kalupitan o kapabayaan na may layuni ng rehabilitahin at ilagay sila sa mga mapagmahal na tahanan.

Dapat nating pahalagahan ang mga hayop dahil rilalang din sila ng Diyos. Higit nating paunlarin ang pagmamahal at pag-aalaga sa Kaniyang mga nilikha upang patuloy na yumabong ang lahat ng biyaya Niya sa atin.

Pagya mani n

Ga wai n 1

Upang mas lalong lumawak ang iyong pag-unawa sa wastong pangangalaga sa mga ligaw na hayop, gawin ang mga ito!

Lagyan ng **tsek (✓)** ang mga larawan na nagpapakita ng wastong pangangalaga sa mga hayop. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Gawain 2

Ano-anong mga hayop ang matatagpuan sa palaisipan? Bilugan ito. Pagkatapos, itala ito sa tsart at isulat ang iyong maaaring gawin na magpapakita ng pagpapahalaga sa mga ito. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

P	I	L	A	N	D	O	K	A
O	S	T	L	A	D	K	B	M
D	T	L	P	D	S	A	A	H
B	N	O	I	T	O	L	L	L
A	B	I	W	A	L	A	A	I
T	A	M	A	R	A	W	P	P
R	S	A	K	S	L	A	A	Y
E	D	A	G	I	L	A	K	Y
W	S	A	N	E	N	L	P	U
Y	S	A	P	R	O	B	N	R

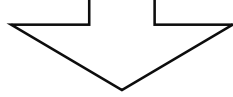
Mga Ligaw na Hayop o <i>Endangered</i> <i>Animals</i>	Mga Paraang Gagawin ko Upang Ipakita ang Pagpapahalaga sa Kanila

Isaisip

Sagutin ang tanong sa loob ng kahon.

Bakit kinailangang protektahan ang mga hayop na ligaw at *endangered animals*?

Isagawa

Mag-isip ng mga paraan kung papaano mo mapangalagaan ang mga ligaw na hayop. Gumawa ng isang pangako na magsisilbing paalala kung paano sila dapat pangalagaan. Isulat ang pangako sa sagutang papel.

Pangako sa Pag-aalaga ng Hayop na Ligaw

Ako si, _____ ay nangangakong
aalagaan ko ang ligaw na hayop tulad ng _____ sa
pamagitan ng _____

_____.

Tayahin

Iguhit ang masayang mukha 😊 kung ang pahayag ay nagpapakita ng pagpapahalaga sa ligaw na hayop at *endangered* ani *malis*, at malungkot na mukha ☹ na man kung hindi.

- ____ 1. Pagtatanim ng mga halaman para magi ng tirahan ng mga hayop.
- ____ 2. Pagbigay-alam sa kinauukulan ng nasaksihang pang-aabuso sa hayop sa tulong ng magulang.
- ____ 3. Paghuli ng agila sa kagubatan upang ipagbili.
- ____ 4. Pagbato sa mga ligaw na aso at pusa sa kalsada.
- ____ 5. Paglaan ng oras upang makipaglaro sa mga alagang hayop.

Piliin ang titik ng tamang sagot. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Ang sumusunod ay nagpapakita ng pagmamahal sa ligaw na hayop **maliban** sa _____?
 - A. Paghuli ng mga ligaw na hayop upang ibenta.
 - B. Pag-iwas sa paninira ng tirahan ng mga ligaw na hayop.
 - C. Paghikayat sa kaibigan na alagaan ang mga ligaw na hayop.
 - D. Pagsita sa ibang bata na nambabato ng ligaw na hayop.

2. Napanood mo sa telebisyon na malapit nang maubos ang mga *endangered* na hayop. Gusto mong makatulong upang manumbalik ang dami rito at hindi maubos. Alin sa mga sumusunod ang hindi mo dapat gawin?
- A. Pagbahagi ng mga nalalaman tungkol sa pagprotektang *endangered* na hayop.
 - B. Pagpapaalam sa magulang ng nanghihinang agila na napadpad sa bakuran upang ipagbigay-alam sa kinauukulan.
 - C. Pagputol ng mga sanga ng puno na dinadapuan ng mga ibon.
 - D. Pagsuporta sa batas na nagbabawal sa panghuhuli ng *endangered animals*.
3. Alin ang nagpapakita ng tamang pangangalaga sa mga ligaw na hayop o *endangered animals*?
- A. Pinapaalis ko ang mga ibong dumadapo sa sanga ng puno.
 - B. Hinahayaan kong batuhin ng mga bata ang baboy ram.
 - C. Pinaglalaruan ko ang pagong na nakita ko sa tabing ilog.
 - D. Nagtatanim ako ng puno upang may masilungan sila.
4. Habang namamasyal kayo sa *Manila Zoo*. Nakita mong binabato ng mga bata ang buwaya. Ano ang gagawin mo?
- A. Babatuhin ko rin ang buwaya.
 - B. Galit na pagsasabihan sila.
 - C. Hahayaan ko lang sila.
 - D. Sasawayin ko sila.
5. Ang pagkalinga sa mga ligaw na hayop at *endangered animals* ay isang magandang katangian na nagpapakita ng pagmamahal sa _____?
- A. sarili
 - B. kapuwa
 - C. halaman
 - D. Diyos

Karagdagang Gawain

GINAGAWA MO BA ANG PAGKALINGA AT PAG-AALAGA SA MGA HAYOP? Lagyan ng **tsek (✓)** ang hanay ng iyong sagot. Gawin ito sa iyong kuwader no.

	Palagi	Madalas	Hindi
1. Pinapaliguan ko ang mga hayop kung kailan ko lang nais.			
2. Pinagsasabihan ko ang aking mga kaibigan na huwag manakit ng mga nakikitang hayop sa kapaligiran.			
3. Hindi ko sisira ang tirahan ng mga hayop.			
4. Ibinabahagi ko sa iba ang aking natutunan sa pagpapahalaga sa mga ligaw na hayop at <i>endangered animals</i> .			
5. Nagtatanim ako ng mga puno upang may masilungan ang mga hayop.			
6. Nanood ako ng programa ukol sa tamang pagkalinga ng mga hayop.			
7. Inaalagaan ko ang may sakit na hayop.			
8. Pinapabakunahan ng aking pamilya ng “ <i>anti-rabies</i> ” ang aking alagang aso.			
9. Tititiyak ko na tama ang pagkaiing ibibigay ko sa alagang hayop.			

10. Sumasali ako sa aking mga kal aro sa pagbato sa mga asong naliligaw sa aming lugar.			
---	--	--	--

Binabati kita! Ngayon ay mas lalong nadagdagan pa ang iyong kaalaman sa tamang paraan ng pagkalinga at pagprotekta sa mga hayop na ligaw at *endangered*. Inaasahan kong isa ka sa makababahagi ng iyong nalalaman tungkol sa pagpapahalaga sa mga hayop. Ibahagi mo rin sa iba na mahalín nila ang mga hayop upang patuloy na malinang ang pagmamahal sa mga nilikha ng Diyos.

Susi sa Pagwawasto

<p>Tuklasin</p> <p>1. sa zoo</p> <p>2. namangha, dahil i-ba-i-bang hayop ang karilang nakita</p> <p>3. Huwag si-sirain ang karilang tirahan</p> <p>4. Huwag silang sasaktan. Ituring silang parang kabitigan at huwag pababayan</p> <p>5. Opo, dahil nilikha rin sila ng Diyos na nangangailangan ng kalikang mahal.</p>	<p>Balikan</p> <p>1. </p> <p>2. </p> <p>3. </p> <p>4. </p> <p>5. </p>	<p>Subukin</p> <p>1. T</p> <p>2. M</p> <p>3. T</p> <p>4. M</p> <p>5. M</p> <p>6. T</p> <p>7. M</p> <p>8. M</p> <p>9. M</p> <p>10. T</p>																																																																																																																																																																																																								
<p>Tayahin</p> <p>1. </p> <p>2. </p> <p>3. </p> <p>4. </p> <p>5. </p> <p>1. A</p> <p>2. C</p> <p>3. D</p> <p>4. D</p> <p>5. D</p>	<p>Isatip</p> <p>Maarini ba-i-bang sagot ng mga mag-aaral.</p> <p>Isagawa</p> <p>Maarini ba-i-bang sagot ng mga mag-aaral.</p> <p>Karagdagang Gawa</p> <p>Maarini ng magkakaiba-i-bang sagot ng mga mag-aaral.</p>	<p>Pagymam</p> <p>Directions: Fill in the missing letters.</p> <p>Question 1</p> <table><tr><td>T</td><td>I</td><td>A</td><td>R</td><td>D</td><td>C</td><td>A</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>E</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>N</td><td>E</td><td>A</td><td>M</td><td>E</td><td>L</td><td>F</td><td>U</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>E</td><td>D</td><td>A</td><td>B</td><td>U</td><td>L</td><td>E</td><td>T</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>R</td><td>A</td><td>E</td><td>S</td><td>L</td><td>A</td><td>V</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>A</td><td>R</td><td>I</td><td>B</td><td>E</td><td>L</td><td>A</td><td>V</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>S</td><td>R</td><td>O</td><td>I</td><td>M</td><td>O</td><td>L</td><td>I</td><td>S</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>O</td><td>T</td><td>L</td><td>P</td><td>O</td><td>R</td><td>A</td><td>H</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>O</td><td>S</td><td>T</td><td>L</td><td>A</td><td>B</td><td>E</td><td>M</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>E</td><td>T</td><td>A</td><td>R</td><td>D</td><td>C</td><td>A</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> <p>Question 2</p> 	T	I	A	R	D	C	A														E																				N	E	A	M	E	L	F	U													E	D	A	B	U	L	E	T													R	A	E	S	L	A	V														A	R	I	B	E	L	A	V													S	R	O	I	M	O	L	I	S												O	T	L	P	O	R	A	H													O	S	T	L	A	B	E	M													E	T	A	R	D	C	A													
T	I	A	R	D	C	A																																																																																																																																																																																																				
E																																																																																																																																																																																																										
N	E	A	M	E	L	F	U																																																																																																																																																																																																			
E	D	A	B	U	L	E	T																																																																																																																																																																																																			
R	A	E	S	L	A	V																																																																																																																																																																																																				
A	R	I	B	E	L	A	V																																																																																																																																																																																																			
S	R	O	I	M	O	L	I	S																																																																																																																																																																																																		
O	T	L	P	O	R	A	H																																																																																																																																																																																																			
O	S	T	L	A	B	E	M																																																																																																																																																																																																			
E	T	A	R	D	C	A																																																																																																																																																																																																				

Sangguni an

Kahal agahan Ng mga Hayop. (2018, October 13). Eric Catausan. <https://catausaneric.wordpress.com/2018/10/13/kahal-agahan-ng-mga-hayop/>

Mga bat as Na nangangal aga Sa kapakanan Ng mga hayop. (n d). GMA News Online. <https://www.gmanetwork.com/news/publicaffairs/imbestigador/334614/mga-bat-as-na-nangangal-aga-sa-kapakanan-ng-mga-hayop/story/>

(n d). LEARNING RESOURCE CENTER - LRMS. https://dlrciligan.weebly.com/uploads/5/0/8/0/50800379/mahalin_at_arugain_ang_mga_hayop.pdf

K to 12 grade 4 learner's materi d in Esp (q1-q4). (2015, 7). Share and Discover Knowledge on SlideShare. <https://www.slideshare.net/lhoralign/k-to-12-grade-4-learners-material-in-esp-q1q4>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

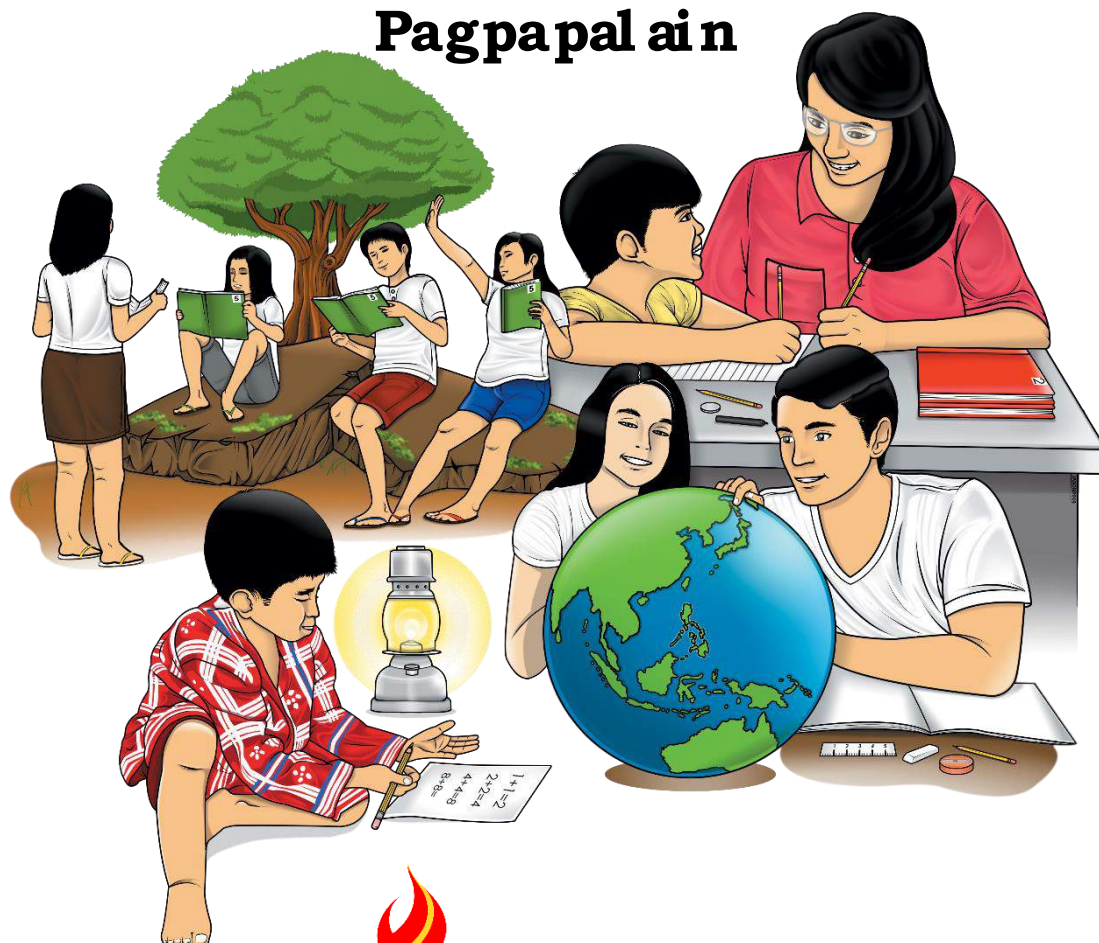
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Tel/fax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: Dr.Irqad@deped.gov.ph * Dr.Irpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikaapat na Markahan – Modyul 5:
Halaman at mga Pananimkung
Kakalingain, Buhay ng Tao'y
Pagpapalain

**Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaapat na Baitang
Alternative Delivery Mode**

**Ikaapat na Markahan – Modyul 5 Halaman at mga Pananimkung Kakalingan,
Buhay ng Tao'y Pagpapalain
Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anumang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produktong brand name, tatak o trade mark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) naging namit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Inagsunikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaghalalaat ng mga akda ang karapatang-ari ng iyon. Ang anumang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anumang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Mga Manunulat:	Josephine Bruselas-Men	Agnes Dejas-Nocos
	Lea B. Perez	Jessica Abanto-Pura
Tagasuri:	Mary Jean B. Bizuela	Sheila C. Bulawan
	Dollie G. Franche	Irene F. Yazon
Tagaguhi:	Jed T. Adra	
Tagalapat:	Jeffrey B. Sape	John Claude R. Caunca
	Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:	Gilbert T. Sadsad	Francisco B. Bulacao,
	Grace U. Rabelas	Lailanie R. Lorico,
	Jily I. Roces	Merlita B. Camu

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region V

Office Address: Regional Center Street, Rawis, Legazpi City 4500

Contact: 0917-178-1288

E-mail Address: region5@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikaapat na Markahan – Modyul 5:
Halaman at mga Pananimkung
Kakalingain, Buhay ng Tao'y
Pagpapalain**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang module na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulat upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kalamayan sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulat sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulat. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o namarkahan ang anumang bahagi ng module. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng module na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

A l a m i n

Ang pagpapanatili ng magandang kapaligiran ay patunay ng pagmamahal sa Inang Kalikasan. Lahat tayo ay nilikha ng Diyos upang maging tagapangalaga ng Kaniyang mga nilikha tulad ng mga halaman. Pinangangalagaan mo ba ang mga halaman sa paligid mo? Hlang mag-aaral, maipakikita mo ang pagpapahalaga sa halaman sa pamamagitan ng tamang pangangalaga rito.

Sa pagtatapos ng modyul na ito, ang mga mag-aaral ay inaasahang napahahahalagahan ang lahat ng mga likha na may buhay: halaman;

- pangangalaga sa mga halaman gaya ng pag-aayos ng mga nabuwal na halaman, paglalagay ng mga lupa sa paso, at pagbubungkal ng tanim na halaman sa paligid

Subukin

Basahin ang sumusunod na nakatalang gawain. Isulat sa patlang ang titik **P** kung nagpapakita ng pagpapahalaga sa halaman at **HP** kung hindi nagpapakita ng pagpapahalaga. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

- ___ 1. Hiripitas ang mga dahon at bulaklak ng halaman.
- ___ 2. Tumutulong sa pagtatanim ng mga puno sa barangay.
- ___ 3. Tinatangal ang damo na nakapaligid sa halaman.
- ___ 4. Dinilig ang halaman minsan sa isang linggo.
- ___ 5. Hnapalitan ang mga nabuwal na puno.
- ___ 6. Hnahayaang matapakan ang tanim na halaman.
- ___ 7. Hnapabayaang at hindi pinapansin ang natumbang halaman.
- ___ 8. Gnagawang laruan ang iba't ibang uri ng bulaklak na makita.
- ___ 9. Hnuputol at inaalis ang mga natuyong dahon, bulaklak, at sanga ng halaman.
- ___ 10. Sumusunod sa mga paalala sa mga parke at hardin sa tamang pag-iingat ng mga halaman.

Aralin**1****Halaman at mga Pananim
Kung Kakalingan, Buhay ng
Tao'y Pagpapalain**

Walang taong nabubuhay kung walang halaman sa kaniyang kapaligiran. Ang mga halamang ito ang tumutugon sa ating mga pangangailangan tulad ng sariwang hangin, pagkain, at mga kagamitan na nagpapagaan ng ating pamumuhay.

Ibabahagi sa iyo ng modyul na ito ang mga kaalaman sa pagpapahalaga sa mga halaman. Ano nga ba ang kahalagahan ng halaman sa tao at mga hayop? Ano ang iyong gampanin kaugnay nito? Alamin sa araling ito nang lubos mong maunawaan.

Teka muna! Bago mo tuluyang tuklasin ang araling ito, iyong balikan ang natutunan mo sa nakaraang aralin.

Balikan

Ano-anong mga ligaw na hayop at *endangered animals* ang nakilala mo sa nakaraang modyul? Magbigay ng tatlong halimbawa. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

1. _____
2. _____
3. _____

Ilugan ang titik na nagsasaad ng tamang pangangalaga at pagprotekta sa mga ligaw na hayop at *endangered animals*.

- A. Paglilinis sa tirahan ng mga hayop.
- B. Paghuli sa mga ibon upang maibenta sa malaking halaga.
- C. Pagbabahagi ng kaalaman sa wastong pangangalaga ng mga hayop.
- D. Pagsusuporta sa pangangaso ng mga ligaw na hayop.
- E. Paghihi-gaya alamsa awtoridad ng mga taong nagbebenta ng mga *endangered animals*.

Tuklasin

Tingnan ang mga larawan.

Sagutin ang mga tanong.

1. Ano-ano ang ginagawa ng mga bata sa larawan?
2. Nagtatanimat nag-aalaga ka rin ba ng mga halaman?
3. Ano-ano ang mabuting dulot ng pagtatanim at pangangalaga sa mga halaman?
4. Ano ang maaari mong gawin upang mapangalagaan ang mga halaman sa paligid?

Surin

Ang paghahalaman ay isang sining ng pag-aayos at pagtatanim ng mga halaman tulad ng *ornamental*, gulay, at punongkahoy. Ang halaman ay isa sa mga likas na yaman na nilikha ng Diyos na tumutulong sa tao at hayop upang mabuhay. Bukod sa nakawiwili at nakalilibang ang pagtatanim ito ay nakapagbibigay ng kailangan ng katawan tulad ng bitamina at *mineral*. Ang punongkahoy ay nagbibigay ng *oxygen* na kailangan ng tao. Nakatutulong din ang pagtatanim upang magkaroon ng panustos sa pang-araw-araw na pangangailangan ng pamilya sa mga taong ito ang hanapbuhay. Nagpapaganda rin ng kapaligiran at nakakatulong sa pagsugpo ng polusyon ang mga halaman.

Ilan sa mga paraan upang pangalagaan ang halaman ay ang sumusunod: (1) Pagbubungkal ng lupa. Ito ay gawain upang maihanda ang lupang tataniman. Gayundin upang makahinga ang ugat ng halaman at lumabas ng husto ang sustansiya na kailangan nito. Unang banggitin ang tungkol dito at saka ang pagbubunot ng damo. (2) Pagdidilig Ang mga halaman ay kailangang diligin araw-araw Diligin ang mga halaman sa hapon o sa umagang-umaga. Ingatan ang pagdidilig upang hindi mapinsala ang halamang didiligan. Iwasang malunod ang

halaman, lalo na yaong mga bagong lipat na punla; (3) Paglalagay ng abono. Nakadaragdag sa sustansiya ng lupa ang paglalagay ng abono. Isaito sa mga paraan ng pagpapatapa ng mga halaman; (4) Pag-aayos ng nabuwal na halaman. Naaagapang hindi namatay ang halaman at muling manunumbalik ang paglaki rito; (5) Paglalagay ng lupa sa mga paso. Maaaring magtanim ng halaman o gulay sa paso at bungkalin pa minsan- minsan.

Kailangan isaalang-alang ang wastong pag-aalaga ng mga halaman dahil kung pababayaang tao na maubos ang mga halaman at iba pang mga pananim hindi lang mga tao ang mawawalan kundi pati mga hayop. Mawawalan tayo ng pagkukunan ng pagkain at iba pang pangangailangan.

Upang maiwasan ito, ipinasa ang *Republic Act 10176* o *Arbor Day Act of 2012* na nagsasaad na ang mga Hlipinong edad 12 pataas ay dapat na magtanim ng kahit isang puno kada taon. Muling binuhay rito ang pagtatanim ng puno bilang isang taunang aktibidad para sa mga lokal na pamahalaan. Dahil sa RA 10176 ay nailunsad ang *National Greening Program* na nagtatakda sa pagtatanim ng nasa 1.5 bilyong puno sa 250- milyong ektaryang pampublikong lupain.

Ang *Arbor Day* sa Hlipinas ay ipinagdiriwang tuwing Hunyo 25 ng bawat taon. Hinihikang rito ang mga mamamayan at mga komunidad na magtanim ng mga *tree saplings* o mga maliliit pang puno at halamang ornamental, namumulaklak o hindi, halamang baging, palumpon o halamang medisinal, at kilalanin ang kahalagahan ng mga ito. Sa pagsasagawa ng mga ito, nagkakaloob ng lili mang mga puno, naghihi gay ng tahanan para sa mga hayop. Gumagawarin ang mga puno ng pagkain para sa mga tao at sa mga ligaw na hayop, sirisipsip at iniimbak ang ulan, at pinapanibago ang *supply* ng tubig, bukod pa sa nakapigil sa baha, nakatutulong din ang mga puno upang mabawasan ang alinsangan kapag tag-init.

Ang pagtatanim natin ay isang kapaki-pakinabang na gawain para sa lahat ng tao at hayop na nangangailangan nito. Isabuhay natin ang pagtatanim upang lalong magkaroon tayo ng biyaya ng kalikasan at nang mapakita natin ang pagmamahal sa likas na yamang ipinagkaloob sa atin ng Diyos.

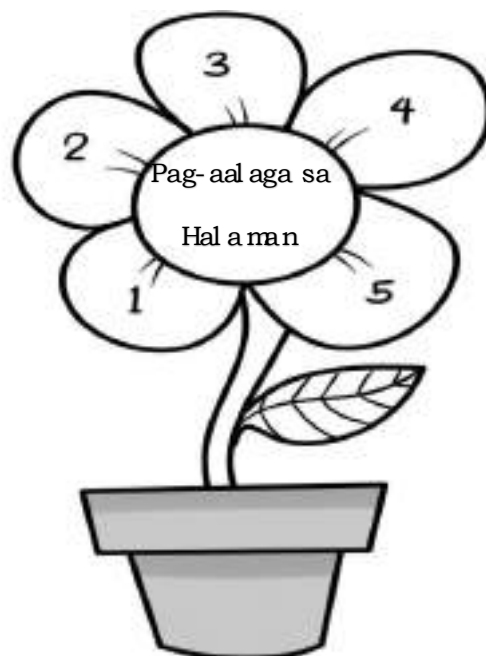

Pagmamani

Gawain 1

Ang mga halaman ay nagbibigay buhay at kulay sa ating kapaligiran. Magandang pagmasdan ang malago, malusog, at luntiang kapaligiran. Upang mapanatili ito, ano ang dapat mong gawin?

Mula sa pagpipilian sa baba, iguhit ang bulaklak sa sagutang papel at kulayan ang *petal* na tumutugon sa pangangalaga ng mga ito.

- 1 - Maglagay ng pataba o abono sa pananim na gulay.
- 2 - Itasi n ang mga halaman upang ito ay iyong mapaglaruan.

- 3- Iingat an ang pagdi diling upang hindi napinsala ang halamanang di dilingan.
- 4- Bigyan ng sapat na liwanag mula sa araw ang mga halaman.
- 5- Magtanim ng mga butong gulay sa paso kung walang bakanteng lote.

Gawain 2

Teka! Pag-iisipan natin ito.

Ano kaya ang resulta o bunga kapag ginagawa ang pagpapahalaga sa mga halaman at pagpapanatili ng luntiang kapaligiran?

Iguhit ang punongkahoy sa sagutang papel. Isulat sa bawat bunga ang bilang ng napili mong sagot.

1 Nagpapaganda ng kapaligiran	2 Nagbigay ng sariwang hangin	3 Dumara ni ang insekto sa paligid
4 Naiiwasan ang pagbaha.	5 Nauubos ang tubig sa pagdidilig nito.	6 Magkakaroon ng tirahan ang iba't ibang uri ng hayop
7 Nagbigay ng pagkain sa mga tao.	8 Nagsilbing panangga sa irit mula sa araw	9 Nagkaroon ng mapaglaruan ang mga bata.

Isaisip

Biglang mag-aaral ano ang iyong gagawin upang maipakita ang pagpapahalaga sa mga halaman? Isulat ang sagot saloob ng kahon.

Isagawa

Gagawin ko ang mga ito

Ano ang iyong gagawin sa sumusunod na sitwasyon. Isulat sa *speech balloon*.

1. Nakita mong namumulaklak na ang mga halaman ng nanay mo sa bakuran ngunit makakapal na ang damo sa paligid nito. Ano ang nararapat mong gagawin?

2. Nakita mong tinatapakan at pinipitas ng iyong mga kalaro ang mga halaman sa hardin. Ano ang iyong gagawin?

3. Niyaya ka ng iyong kapitbahay na magtanim ng mga butong-gulay. Ano ang iyong gagawin?

Tayahin

A Iguhit ang punongkahoy kung ang pangungusap ay nagpapakita ng pagpapahalaga at pangangalaga sa ating mga halaman at **ekis (x)** kung hindi. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

1. Pagsulong sa proyektong “*Tree Hanti ng*” sa inyong barangay.
2. Pagtatanim ng mga halaman sa bakanteng lote.
3. Paglalagay ng abono sa mga pananim na gulay.
4. Pagbubunot ng mga damo sa paligid ng halaman.
5. Pagsasawalang-bahala sa mga pananim na unti-unting nalalanta.

B. Piliin ang titik ng tamang sagot.

1. Gusto mong mag-alaga ng halaman ngunit wala kang lupang mapagtatarihan rito, ang nga sumusunod ay maaaring mong gawin **maliban** sa isa.
 - A. Mag-iipon ng pera upang ipambili ng paso.
 - B. Magtatanim sa lupa ng kapitbahay kahit hindi nagpapaalam
 - C. Tutulong sa pagtatanim sa kabilangang may bakanteng lote sa kanilang bakuran.
 - D. Gagamit ng mga supot o *plastic* na lalagyan na puwedeng gamiting paso.
2. Ano ang nakapaloob sa *Republic Act 10176 o Arbor Day Act of 2012*?
 - A. Pagkukop ng mga ligaw na hayop
 - B. Pamamahagi ng pananim ng gobyerno
 - C. Pagtatanim ng kahit isang puno kada taon
 - D. Pagbibigay ng donasyon sa mga biktima ng kalamidad
3. Ang mga sumusunod ay nagpapakita ng pagpapahalaga sa mga halaman at pananim **maliban** sa isa.
 - A. Pagbubungkal ng tanim na halaman sa paligid
 - B. Pagbabad ng halaman sa mainit na lugar
 - C. Pag-aayos ng mga nabuwal na halaman
 - D. Pag-alis sa peste na nasa halaman
4. Hinihikayat ka ng kabilangan mo na lumahok sa “*Clean and Green Program*” dahil ito ang programang ipinapatupad sa inyong barangay. Ano ang gagawin mo?
 - A. Sasali kapag may kapalit na bayad
 - B. Magdahilan na maraming ginagawa
 - C. Huwag pansinin at ipagwalang bahala ito
 - D. Lalahok para makatulong sa barangay

5. Dahil sa pagpuputol ng mga tao ng mga halaman at puno sa kagubatan nakakalbo na ang ating kabundukan. Ito ang nagiging dahilan ng pagbaha at *landslide*. Ano ang maaaring gawin bilang isang mag-aaral upang makatulong sa mga programang irilulunsad upang maiwasan ito?

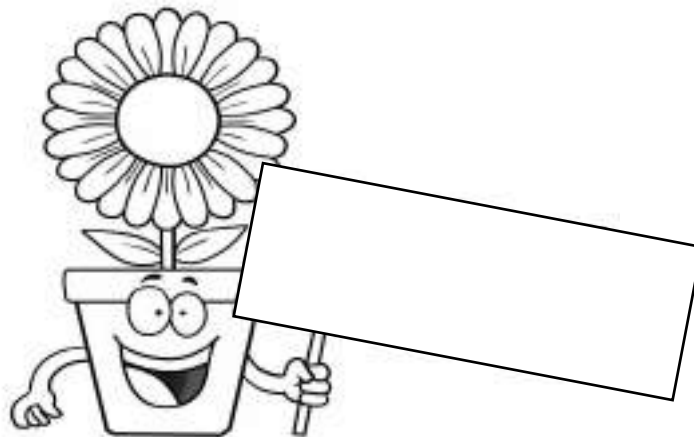
- A. Magsasawalang kiho na lamang pagkat marami na mang sasali.
- B. Tumanggi sa paglahok sa programa pagkat wala akong kayang gawin
- C. Uumpisahan ang pagtatanim sa sariling tahanan sa bakanteng lote na maaaring pagtaniman.
- D. Makiilahok sa mga nagpuputol para may maibentarin na mga pinutol na kahoy.

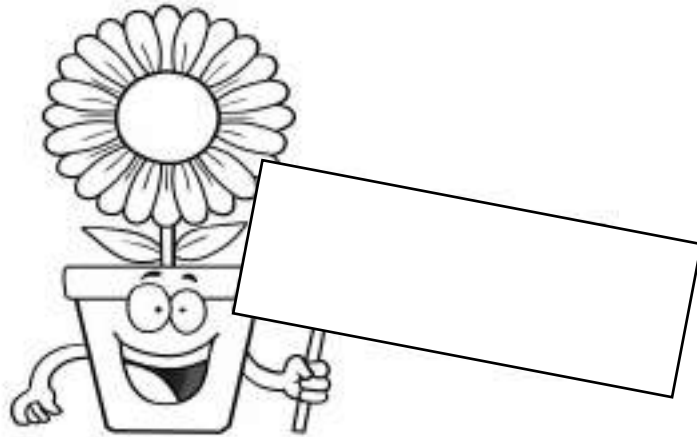
Karagdagang Gawain

Sa inyong kuwaderno, isulat sa loob ng parihaba na hawak ng *pot* ang inyong gagawin sa mga sumusunod na parirala.

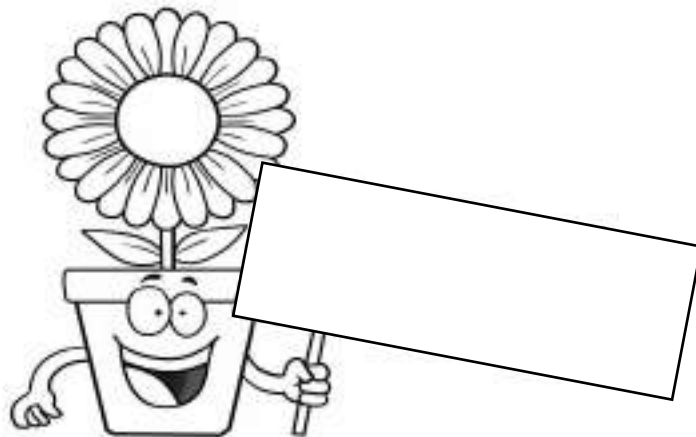
1. sa natutuyong halaman

2. sa bakanteng lote

3. sa mga lumang paso

Matapos mong pag-aralan at sagutan ang modyul na ito, handa ka nang gawin alinman sa sumusunod na gawain:

- Pag-aayos ng mga nabuwal na halaman
- Paglalagay ng mga lupa sa paso
- Pagbubungkal ng tanim na halaman sa paligid at
- Pagtatanim

Binabati kita!

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <p>1. HP 2. P 3. P 4. HP 5. P 6. HP 7. HP 8. HP 9. P 10. P</p>	<p>Balikan</p> <p>1-3. pilandok, baboy-ramo, buwaya, tamaraw, Philippine eagle, tarsier, pond-turtle, agila, spotted deer at iba pa.</p> <p>A B C D E</p>	<p>Tuklasin</p> <p>1. Inayos ang nabuwala halaman Naglalagay ng lupa sa paso Nagtatanim ng gulay 2. Opo 3-4. Maaring iba-iba ang sagot ng mag-aaral</p>
<p>Pagymamili</p> <p>Gawain 1</p> <p>Gawain 2</p> 	<p>Isaisip</p> <p>Maaring iba-iba ang sagot ng mag-aaral.</p> <p>Isagawa</p> <p>Maaring iba-iba ang sagot ng mag-aaral</p> <p>Karagdagang Gawain</p> <p>Maaring magkakaiba-iba ang sagot ng mag-aaral.</p>	<p>Tayahin</p> <p>A</p> <p>1. 2. 3. 4. 5. X</p> <p>B</p> <p>1. D 2. C 3. B 4. D 5. C</p>

Sangguni an

PressReader.com (n d). *PressReader.com* - Your favorite newspapers and magazines. <https://www.pressreader.com/phili ppi nes/bali ta/20160625/281724088851655>

Kuhul ugan a Kabuti han Ng Dul ot Ng Paghahal aman. (2014, February 24). *Edukasyong Pantahanan at Pangkabuhayan V.* <https://nagpayongelenseppv.wordpress.com/agriculture/kahul ugan-a-kabuti han-ng-dul ot-ng-paghahal aman/>

17. pangangal aga Ng Hal aman.pdf - Grade IV PANGANGALAGA Ng MGA HALAMAN ALAM N Mb Tul ad Ng tao kailangan d n Ng mga hal aman ang kalinga at sapat Na | Course hero. (2018, August 5). *Course Hero | Make every study hour count.* <https://www.coursehero.com/file/32378196/17Pangangal aga-ng-Hal amanpdf/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

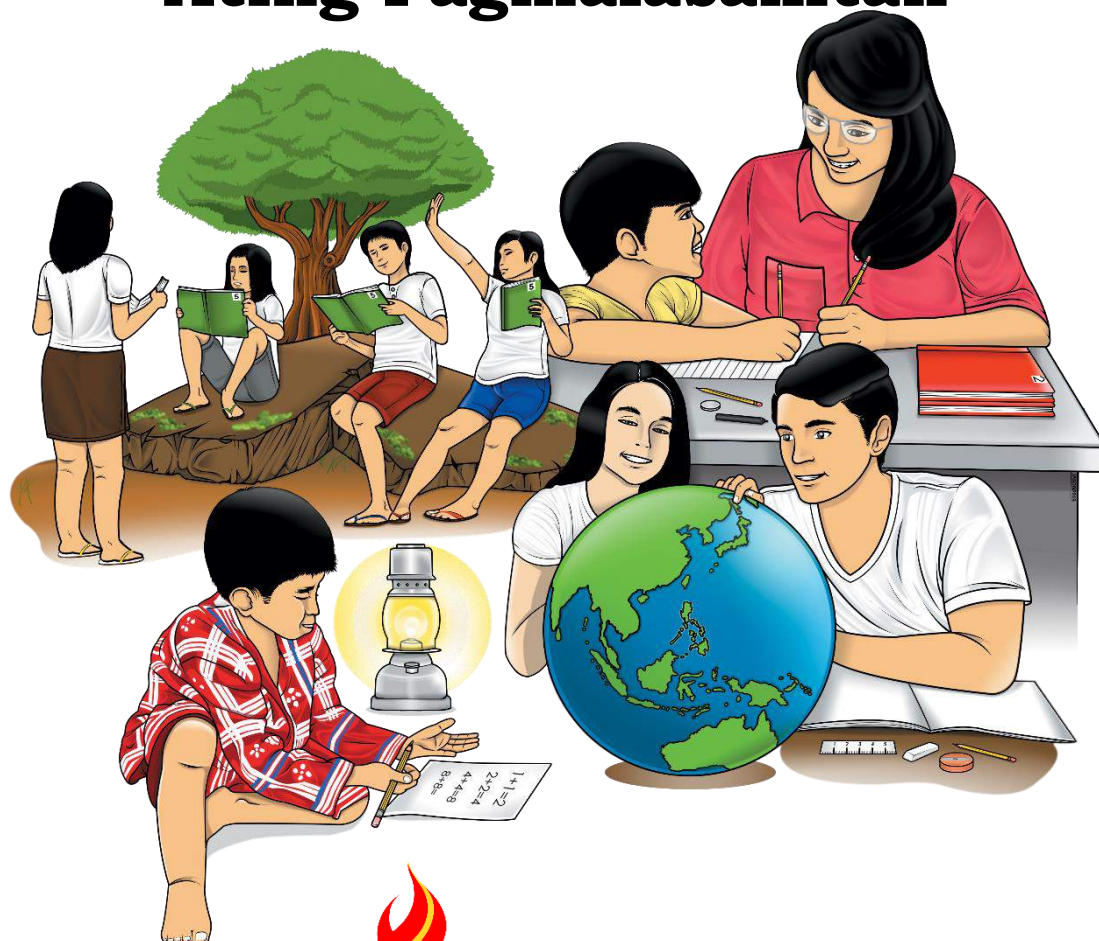
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Tel/fax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: Dr.Irqad@deped.gov.ph * Dr.Irpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikaapat na Markahan – Modyul 6:
Kagamitang Materyal,
Ating Pagmalasakitan**

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaapat na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikaapat na Markahan – Modyul 6: Materyal na Kagamitan, Ating Pagmalasakitan
Unang Edisyon, 2019

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Mga Manunulat:	Josephine Bruselas-Mien	Agnes Dejuras-Nocos
	Lea B. Perez	Jessica Abanto-Pura
Tagasuri:	Mary Jean B. Brizuela	Sheila C. Bulawan
	Dollie G. Franche	Irene F. Yazon
Tagaguhit:	Jed T. Adra	
Tagalapat:	Jeffrey B. Sape	John Claude R. Caunca
	Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:	Gilbert T. Sadsad	Francisco B. Bulalacao,
	Grace U. Rabelas	Lailanie R. Lorico,
	Jily I. Roces	Merlita B. Camu

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region V

Office Address: Regional Center Site, Rawis, Legazpi City 4500

Contact: 0917-178-1288

E-mail Address: region5@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikaapat na Markahan – Modyul 6:
Kagamitang Materyal,
Ating Pagmalasakitan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Lahat ng kagamitan sa bahay tulad ng upuan, mesa, *electric fan*, *refrigerator*, at iba pa ay gawa ng tao. Subalit ito ay nagmula sa likas na yaman na biyayang ipinagkaloob ng Diyos. Dahil dito, nararapat na ang mga tao ay marunong magpahalaga sa kalikasan sa pagiging responsable sa paggamit ng mga ito. Bilang isang batang Pilipino, paano mo kaya pangangalagaan at gagamitin ang mga materyal na nagmumula sa likas na yaman?

Sa pagtatapos ng modyul na ito ikaw ay inaasahang napahahalagahan ang lahat ng mga likha: materyal na kagamitan -pangangalaga sa mga materyal na kagamitang likas o gawa ng tao

Subukin

Panuto: Isulat sa sagutang papel ang titik **T** kung tama ang ipinapahayag ng pangungusap at titik **M** naman kung mali.

- ___ 1. Itapon na ang aparador na kupas na ang pintura.
- ___ 2. Ayusin ang nasirang mesa at upuan upang magamit pa ang mga ito.
- ___ 3. Sulatan ang mga upuang gawa sa kahoy.
- ___ 4. Punitin ang pahina ng *notebook* sa kaunting pagkakamali lamang.
- ___ 5. Punasan ang mga muwebles sa loob ng bahay para matanggal ang alikabok.
- ___ 6. Ingatan ang mga kagamitang nasa loob ng silid-aralan.
- ___ 7. Sa kalikasan nagmula ang mga kagamitang ginagamit sa paaralan tulad ng papel, lapis, at kuwaderno.
- ___ 8. Huwag sayangin ang mga papel, *i-recycle* ang mga ito para maiwasan ang pagdami ng basura.
- ___ 9. Putulin ang mga punong hindi namumunga, gumawa ng *cabinet* o upuan mula dito.
- ___ 10. Pahalagahan ang kalikasan na ipinagkaloob ng Diyos dahil dito nagmumula ang mga kagamitang materyal.

Aralin**1****Materyal na Kagamitan,
Ating Pagmalasakitan**

Kilala ang mga Pilipino sa pagiging masipag at malikhain. Bilang tao na pinagkalooban ng talino ay nakaiisip at nakagagawa tayo ng mga hakbang upang mabuhay at maging produktibo. Sagana ang ating bansa sa likas na yaman. Ang mga ito ang nagtutustos sa pangangailangan ng mga tao. Marami ang maaaring magawa buhat sa mga likas na yamang ito. Iba't ibang mga bagay na maaaring gamitin sa pang araw-araw.

Matututunan mo sa araling ito ang mga kagamitang likas o kagamitang gawa ng tao na pinakikinabangan nating lahat. Mapapag-aralan mo rin ang tamang pag-iingat sa paggamit ng mga kagamitan na mayroon sa iyong tahanan, paaralan, at pamayanan. Mababatid mo rin ang wasto at responsableng paggamit ng mga materyales. Ito ay magagamit mo ng pangmatagalan na maaari mo pang ipamana sa mga susunod na henerasyon.

Teka muna! Bago mo tuluyang tuklasin ang araling ito, iyong balikan ang natutunan mo sa nakaraang aralin.

Balikan

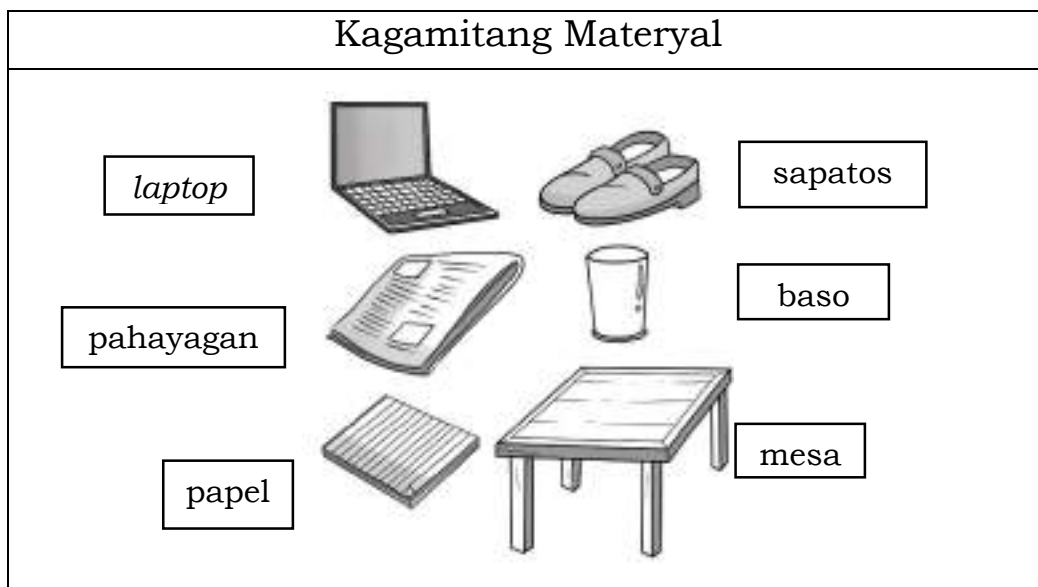
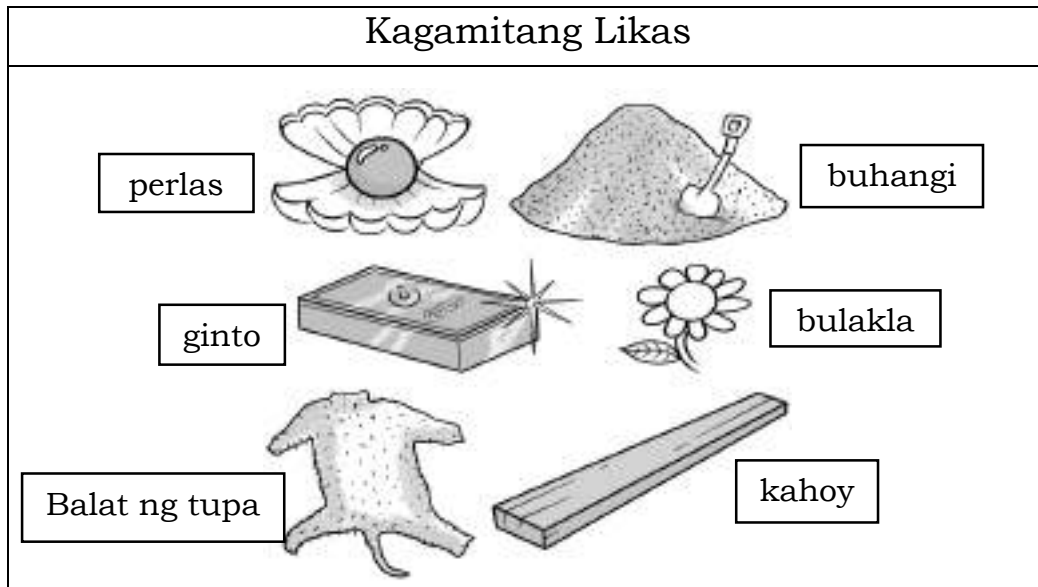
Panuto: Lagyan ng **tsek** (✓) kung tama ang kaugalian sa pangangalaga ng halaman at **ekis** (X) kung mali. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Bunutin ang damo sa paligid ng halaman.
- _____ 2. Magtanim ng mga halamang ornamental sa harap ng bahay.
- _____ 3. Tambakan ng basura ang paligid ng halaman.
- _____ 4. Putulin ang mga punongkahoy at gawing uling.
- _____ 5. Diligin ang maliliit na halaman upang maging malusog.

Tuklasin

Pag-aralan ang mga larawan.

Ano ang maaaring mabuo na kagamitang materyal mula sa mga likas na kagamitan. Punan ang tsart sa ibaba. Hanapin ang tamang sagot sa pagpipilian. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

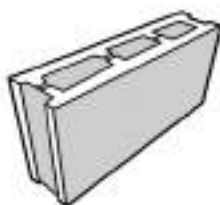
Halimbawa: bulaklak-*perfume* o pabango

upuan

bracelet

hollow block

singsing

jacket

Kagamitang Likas	Kagamitang Mabubuo
1. Buhangin	
2. Ginto	
3. Kahoy	
4. balat ng tupa	
5. perlas	

Suriin

Biyaya ng Diyos ang likas na yaman na makukuha natin mula sa kalikasan. Ang mga ito ang bumubuhay at tumutustos sa pangangailangan ng mga hayop at tao. Mula sa kalikasan ay nakagagawa ng iba't ibang kasangkapang materyal na ginagamit sa bahay, paaralan, o pamayanan. Ito ang mga likhang sining na nakikita, nahahawakan, at nakatutulong sa pamumuhay ng tao.

Tulad ng papel, nabuo ito mula sa kagamitang likas na kahoy o damo. Ang mga alahas o palamuti sa katawan ay mula sa ginto o perlas. Mula naman sa kalikasan ang mga materyales na ginamit sa pagbuo ng mga bahay, tulay, gusali, o paaralan. Ang mga

kagamitang materyal na ito ay kailangan din ng wastong paggamit at pag-iingat upang mapakinabangan nang pangmatagalan. Ugaliin ang tamang pagpapahalaga sa mga kagamitang ito.

Sagana tayo sa likas na yaman kung kaya't mahalagang pag-ingatan at alagaan din ang mga ito. Ang tamang pangangalaga at pangangasiwa sa kalikasan ay dapat nating isabuhay upang hindi ito maubos at masira. Laging pasalamatang ang Diyos sapagkat walang kagamitang materyal kung walang kalikasan na nilikha Niya para sa mga tao.

Pagyamanin

Gawain 1

A. Isulat sa sagutang papel ang titik ng larawan na nagpapakita ng tamang pangangalaga sa kagamitang likas o gawa ng tao.

A

B

C

D

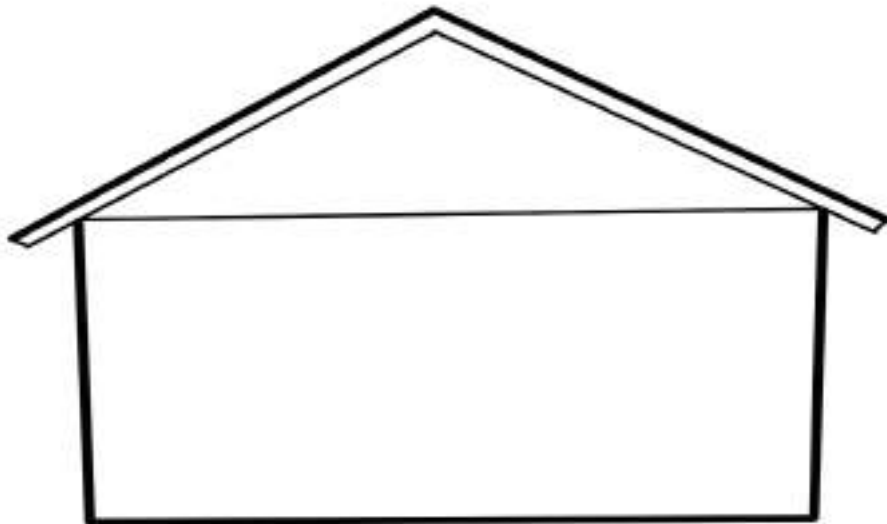

E

Gawain 2

Ano-anong mga gamit ang matatagpuan sa bahay mo na mula sa likas na yaman o kalikasan? Isulat ang iyong mga sagot sa loob ng larawan ng bahay. Gawin ito sa sagutang papel.

Ano ang naidudulot ng mga kagamitang ito sa pang-araw-araw na buhay?

Gawain 3

Basahin ang sumusunod na mga pahayag. Kung ito ay iyong ginagawa kulayan ang bilog na nagpapahiwatig ng iyong sagot.

1. Maingat kong isinasara ang sisidlan ng aking mga damit, ang *cabinet* na yari sa Narra.

2. Pinupunasan ko ang mesa namin pagkatapos kumain.

3. Sinusulatan ko ang likod ng pintuan kapag walang nakatingin sa akin.

4. Inilalagay ko sa kahon ang mga laruang hindi ko na ginagamit.

5. Hinugusan ko ang mga lumang paso sa bahay.

Isaisip

Punan ng tamang salita ang Pangako ng Pangangalaga sa mga Kagamitang Gawa ng Tao. Hanapin sa mga pagpipilian ang angkop na salita sa bawat patlang.

lumikha	hihikayatin
magpapasalamat	nangangako
iingat	

Pangako ng Pangangalaga sa Kagamitang Gawa ng Tao

Ako si 1) _____ (ang iyong pangalan) , buong puso na
2) _____ sa patuloy na pangangalaga ng lahat ng mga
kagamitang materyal na ginawa ng tao mula sa likas na yaman.
3) _____ ko ang mga ito bilang pagmamahal sa Dakilang Ama
na 4) _____ sa lahat ng mga bagay; may buhay man o wala.
Lagi akong 5) _____ sa Diyos sa biyayang kaniyang
ipinagkaloob tulad ng likas na yaman na pinagkukunan ng
pagkain at mga materyal na bagay na may malaking naitutulong
sa mga tao. 6) _____ ko rin ang aking kapuwa na maging
maingat sa paggamit ng mga kagamitang nasa bahay, paaralan o
pamayanan.

7) _____

Lagda ng Mag-aaral

Isagawa

Ano ang iyong gagawin sa mga sumusunod na sitwasyon?

1. Napansin mong ang lumang *rocking chair* ng lola mo ay nasa likod ng bahay na ninyo. Mukhang luma na pero maayos pa at maaari pang gamitin.
2. Pagkatapos kumain ng pananghalian ay iniwan na lang ng mga kapatid mo ang pinagkainan sa mesa.
3. Nakita mo na tanggal na ang isang paang kahoy sa upuan ninyo sa kusina.
4. Napansin mong sinusulatan ng kaibigan mo ang *armrest* na inuupuan niya.
5. Pagkatapos kumain ni Krizzly ay isiniksik niya ang balat ng pinagkainan sa upuan.

Tayahin

A. Iguhit ang masayang mukha 😊 kung ang isinasaad ng pangungusap ay nagpapakita ng pangangalaga sa mga gamit o kagamitan at malungkot na mukha ☹️ naman kung hindi. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Dahan-dahang binubuksan ang lumang aparador sa tuwing may kailangan akong kunin dito.
2. Itinatago sa ligtas na lalagyan ang mga lumang kasangkapang hindi na ginagamit.
3. Itinapon sa basurahan ang mga lumang kagamitang hindi na maaaring *i-recycle*.
4. Kinumpuni ni Lito ang silyang naputol ang paa.
5. Hinikayat ni Ram ang kaniyang mga kamag-aral na gamiting muli ang likod ng mga papel at kuwaderno na wala pang sulat.

B. Basahin ang bawat aytem. Piliin ang titik ng tamang sagot at isulat ito sa iyong sagutang papel.

1. Alin sa sumusunod ang tama?

- A. Ang pagpuputol ng mga puno upang gawing tabla at kahoy na walang pahintulot sa pamahalaan ay maaaring isakatuparan.
- B. Ang pagbebenta ng mga kagamitan sa bahay kapag walang pera ay magandang kaugalian.
- C. Ang pagsusunog ng mga lumang kagamitang yari sa kahoy ay tamang paraan upang matugunan ang problema sa basura.
- D. Ang pangangalaga at pag-iingat sa mga kagamitang mula sa kalikasan ay nagpapakita ng pagmamahal sa Diyos.

2. Ang sumusunod ay nagpapakita ng tamang pangangalaga sa mga kagamitang gawa ng tao **maliban** sa isa.
- A. Pinapanatiling malinis ang paggamit ng pampublikong palikuran.
 - B. Pinupunasan ang mga palamuting nakadisplay sa loob ng bahay.
 - C. Ikinakalat ang balat ng prutas na kinain kapag naglalaro sa siso at duyan sa parke.
 - D. Maingat na binubuhat ang mga upuan at mesa na ililipat sa ibang bahagi ng bahay.
3. Bakasyon na ngunit mahilig magsulat si Amy ng mga kuwentong pambata. Alin sa sumusunod ang pinakatamang dapat gawin ni Amy?
- A. Magpabili ng bagong papel sa nanay.
 - B. Gawin ang pagsusulat kahit saan.
 - C. Gamitin ang lumang kuwaderno na maaari pang sulatan.
 - D. Kunin ang natitirang papel ng kapatid ng hindi nagpapaalam.
4. Habang naglalakad ka pauwi, nakita mong binabato ng mga bata ang bahay-kubo ni Mang Ramon. Ano ang maaari mong gawin sa nakita mo?
- A. Hahayaan ko sila sa kanilang ginagawa.
 - B. Isusumbong ko sila sa pulis at ipapahuli.
 - C. Makikiisa rin ako sa kanila para maging kaibigan ko sila.
 - D. Pagsasabihan ko sila na itigil ang pambabato ng hindi mapagalitan ng may-ari.

5. Ang kalikasan ay ipinagkaloob ng Diyos para sa lahat ng may buhay, dahil dito nakagagawa ng mga kagamitang mayroon tayo sa bahay, paaralan at pamayanan. Lahat ng mga ito ay may mahalagang naitutulong sa atin kaya dapat nating _____.

- A. itago
- B. hayaan
- C. ingatan
- D. pabayaan

Karagdagang Gawain

Punan ang nasa loob ng kahon.

Ginagawa ko dati na kailangan ko nang ihinto upang pahalagahan ang materyal na kagamitan:

Hindi ko ginagawa pero sisimulan kong gawin upang pahalagahan ang materyal na kagamitan:

Binabati kita dahil iyong natapos na ang huling modyul sa Ikaapat na Baitang. Hangad kong ipagpapatuloy mo ang pagpapahalaga at pangagalaga sa mga kagamitan sa inyong bahay, paaralan at pamayanan. Isabuhay lagi ang pagmamahal sa lahat ng nilikha ng Diyos.

Susi sa Pagwawasto

<p>Isagawa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Imapasok ko sa loob ng bahay ang upuan upang hindi na maalaman. 2. Pagsasabihan ko sila na laging hugasan pagkatapos kumain. 3. Sisikapin kong maayos ang isang piraso ng kahoy na natanggal upang hindi madisgrasya ang aking kaklase. 4. Sasawayin ko siya at pagsasabihan na hindi tama ang kaniyang ginagawa. 5. Sasawayin ko siya at pagsasabihan na ilagay sa basurahan ang balat ng kaniyang pinagkainan. 	<p>Tuklasin</p> <table border="1"> <tr> <td>Kagamitang Likas</td><td>1. Buhangin</td></tr> <tr> <td>Kagamitang Mabubuo</td><td>hollow block</td></tr> <tr> <td></td><td>singsing</td></tr> <tr> <td></td><td>upuan</td></tr> <tr> <td></td><td>4. balat ng tupa</td></tr> <tr> <td></td><td>5. perlas</td></tr> </table>	Kagamitang Likas	1. Buhangin	Kagamitang Mabubuo	hollow block		singsing		upuan		4. balat ng tupa		5. perlas
Kagamitang Likas	1. Buhangin												
Kagamitang Mabubuo	hollow block												
	singsing												
	upuan												
	4. balat ng tupa												
	5. perlas												
<p>Karagdagang Gawain</p> <p>Maaaring magkakaiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.</p>	<p>Isaisip</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) (ang iyong pangalan) 2) nangangako 3) lingatan 4) Lumikha 5) magpapasalamat 6) Hihikayatín 7) (ang iyong lagda) 												
<p>Tayahin</p> <p>A. 1. ☹️</p> <p>2. ☹️</p> <p>3. ☹️</p> <p>4. ☹️</p> <p>5. ☹️</p>	<p>Pagyaamanin</p> <p>Gawain 1</p> <p>A. ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E</p> <p>Gawain 2</p> <p>Maaaring magkakaiba-iba ang sagot ng mga mag-aaral.</p> <p>Gawain 3</p> <p>1. ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E</p> <p>2. ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E</p> <p>3. ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E</p> <p>4. ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E</p> <p>5. ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E</p>												
<p>Baliklan</p> <p>1. ✓</p> <p>2. ✓</p> <p>3. x</p> <p>4. ✓</p> <p>5. ✓</p>	<p>Subukin</p> <p>1. M</p> <p>2. T</p> <p>3. M</p> <p>4. M</p> <p>5. T</p> <p>6. T</p> <p>7. T</p> <p>8. T</p> <p>9. M</p> <p>10. T</p>												

Sanggunian

PressReader.com. (n.d.). *PressReader.com - Your favorite K to 12 grade 4 learner's material in Esp (q1-q4).* (2015, 7). Share and Discover Knowledge on SlideShare. <https://www.slideshare.net/lhoralight/k-to-12-grade-4-learners-material-in-esp-q1q4>

Pangangalaga Sa Kasangkapan. (n.d.). <https://nagpayongelemseppv.wordpress.com/industrial-arts-v/pangangalaga-sa-kasangkapan/>

Why it's important to take care of your belongings. (2018, December 18). My Take On Life | UK Male Lifestyle Blog. <https://mytakeonlife.co.uk/2018/12/18/why-its-important-to-take-care-of-your-belongings/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph